

SAMARBEJDE MELLEM SKOLER OG HELHEDSPLEANER

En kortlægning af
problemstillinger og indsatser

SAMARBEJDE MELLE SKOLER OG HELHEDSPLANER

En kortlægning af problemstillinger og indsatser

Rikke Engly Mygind, projektleder

Anne Maria Foldgast

Kristine Larsen

ISBN 978-87-92798-31-2

© 2015 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 2A

2650 Hvidovre

Tlf: 28 35 58 85

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

MARTS 2015

Forsidefoto: Kristian Brasen. Alle rettigheder tilhører CFBU.

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBU's udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

er en selvejende institution under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

Indledning	4
konklusion og anbefalinger	5
Konklusioner	5
Anbefalinger	7
Del 1: Det gode samarbejde	9
Hvorfor samarbejde?	10
Boligsocial rammesætning og involveringsgrad	12
Samarbejdets involveringsgrad	12
Boligsocial rammesætning	12
Begrænsninger og potentialer ved involveringsgrader og rammesætninger	14
Opmærksomhedspunkter	16
Klart formål med værdi for begge parter	16
Ressourceafstemning og klare aftaler	17
Udbytte gennem gensidig tillid	17
Målgrupper og rekrutteringskompetencer	20
Vidensdeling	22
Del 2: Det eksisterende samarbejde	24
Omfang og målgrupper i samarbejdet	25
Omfang, målsætninger og roller	25
Målgrupper i samarbejdet	25
Samarbejde om aktiviteter for alle børn	28
Samarbejde om udvalgte børn	31
Samarbejde om aktiviteter for familier eller forældre	35
Samarbejde om undervisningsforløb for hele klasser	40
Sådan har vi gjort	45
Interviewpersoner	46
Litteratur	47

INDLEDNING

Folkeskolelever i udsatte boligområder klarer sig ofte fagligt dårligere end elever i resten af landet, både ift. det faglige udbytte og den sociale trivsel. Det kan samarbejder mellem boligsociale helhedsplaner og folkeskoler ændre på.

Børn og unge, som ikke gider gå i skole, er mindre lykkelige, har mindre overskud, og begår hyppigere kriminalitet. De tager oftere stoffer og drikker sig mere fulde sammenlignet med børn og unge, der godt kan lide at gå i skole (Balvig 2011).

Der er en sammenhæng mellem, om man kan lide at gå i skole, og hvordan man opfatter det sociale sammenhold i klassen samt hvordan man opfatter sig selv fagligt (Balvig 2011). Fagligt klarer børn som bor i udsatte boligområder sig dårligere end resten af landets børn og unge. I udsatte boligområder er karaktergenemsnit for 9. og 10. klasse i dansk og matematik 4,8 mod 5,1 i almene boligområder og 6,5 i befolkningen generelt¹.

Der er derfor rigtig god grund til at arbejde med at styrke den såvel sociale som den faglige trivsel hos de 43.000 skolebørn i de udsatte boligområder².

I boligsociale helhedsplaner arbejdes der allerede mange steder med udsatte børn, unge og deres forældre. De boligsociale målsætninger for dette arbejde er blandt andet kriminalitetsforebyggelse, større motivation for at gå i skole, forbedre skoleresultater, social trivsel, og at en større andel af børn og unge fra boligområdet starter og gennemfører en ungdomsuddannelse.

I rigtig mange udsatte boligområder er der en folkeskole i – eller i nærheden af – boligområdet, og mange af de boligsociale målsætninger for arbejdet med børn, unge og forældre er sammenfaldende med folkeskolens målsætninger for selv samme målgruppe. Tænk tanken Byen 2025 peger i deres anbefalinger på, at boligpolitik og skolepolitik hører afgøren-

de sammen (MBBL 2014), og der er allerede i dag mange steder et samarbejde mellem folkeskolerne og de boligsociale helhedsplaner. Med den nye folkeskolereform ser såvel skoleledere, skolelærere og boligsociale medarbejdere en række perspektiver for i fremtiden at styrke samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner.

I denne publikation kan du få inspiration og gode råd til samarbejdet mellem folkeskolen og boligsociale helhedsplaner.

RAPPORTENS OPBYGNING

Rapporten falder i to dele. Del 1 omhandler, hvordan man skaber et godt samarbejde. Herunder er der beskrivelser af potentialerne ved samarbejde og en diskussion af betydningen af den boligsociale rammesætning og involveringsgrad i samarbejdet. Del 1 udmunder i fem opmærksomhedspunkter i forhold til at skabe et godt samarbejde mellem folkeskoler og de boligsociale helhedsplaner.

Del 2 omhandler det eksisterende samarbejde. I del 2 findes der beskrivelse af omfanget og målgrupper i det eksisterende samarbejde. Der eksemplificeres med konkrete cases, hvor det belyses hvilke behov, potentialer og rollefordelinger, der er mellem skoler og boligsociale helhedsplaner.

Rapporten afsluttes med en kort beskrivelse af den metodiske tilgang og anvendte empiri.

1. Data fra DST Uddannelsesregisteret 2013. Beregnet af CFBU.

2. Antal skolesøgende børn og unge i udsatte områder til og med 10. klasse inklusive efterskoler. Data fra DST Uddannelsesregisteret 2013. Beregnet af CFBU.

KONKLUSION OG ANBEFALINGER

Skolelærere og boligsociale medarbejdere oplever børn i forskellige livsareaner. Det giver dem forskellig viden om - og relation - til børnene. Således har de hver deres kompetencer, styrker og faglighed, der kan trækkes på i et samarbejde om at løfte børn og unge socialt og fagligt.

KONKLUSIONER

DEN NYE FOLKESKOLEREFORM ÅBNER OP FOR NYE SAMARBEJDSMULIGHEDER

Den nye folkeskolereform stiller krav om, at folkeskolen åbner sig mere op og indgår samarbejde med eksterne aktører. Reformen giver skolerne en større fleksibilitet i forhold til at tænke alternativ læring ind i skolen, og der er derfor gode muligheder for at starte eller styrke et samarbejde mellem folkeskoler og boligsociale helhedsplaner.

DER ER POTENTIALE FOR ET ENDNU STØRRE SAMARBEJDE MELLEM SKOLER OG BOLIGSOCIALE HELHEDSPLEANER

77 % af landets boligsociale helhedsplaner har børn, unge og familier som indsatsområde, men kun 59 % af helhedsplanerne samarbejder med en eller flere folkeskoler. Det er således ikke alle helhedsplaner, som arbejder med indsatsområdet børn, unge og familier, der samtidig har et samarbejde med folkeskolen.

SAMARBEJDE GIVER MENING, DA PARTERNE HAR FORSKELLIGE STYRKER

Samarbejdet mellem folkeskolen og de boligsociale helhedsplaner er centralt i forhold til, at imødekomme de behov som børn og unge og deres forældre står med i hverdagen i de udsatte boligområder. Skolerne i de udsatte områder har behov for ekstra ressourcer, fordi en stor andel af eleverne har sociale og eller faglige udfordringer. De boligsociale helhedsplaner kan tilføre en ekstra ressource i form af mandetimer og

alternative aktiviteter for børn og unge og/eller deres forældre.

De boligsociale helhedsplaner og folkeskolen supplerer hinanden og styrker indsatsen for børn og unge og deres forældre. Parterne oplever børnene (og deres forældre) i forskellige rum og har forskellige relationer til dem. Dette er en styrke i et samarbejde om børnene og deres familier/forældre. Skolens medarbejdere har overblik over (næste alle) områdets børn og et kendskab til andre kommunale tilbud. De boligsociale medarbejdere har ofte, qua deres lokale tilstedeværelse, lokale netværk blandt beboerne og frivillige tilbud, en tillidsfuld relation til områdets børn og deres forældre.

Samarbejde giver såvel skolen som helhedsplanen en større viden om områdets børn og unge, der gør at de kan yde en bedre indsats overfor målgruppen. Derudover bidrager samarbejdet til en bedre udnyttelse af de ressourcer, der anvendes i området og en koordinering af områdets aktiviteter overfor målgruppen. Et samarbejde mellem boligsociale helhedsplaner og folkeskoler kan bidrage positivt til at begrænse risikoen for, at der foregår dobbelt arbejde eller modarbejdende aktiviteter omkring barnet.

SAMARBEJDETS MÅLGRUPPER

Samarbejdet mellem folkeskolerne og boligsociale helhedsplaner omhandler børn på alle klassetrin samt deres forældre og familier. Det eksisterende samarbejde mellem skoler og boligsociale helheds-

planer tager udgangspunkt i behov og målgrupper og kan kategoriseres i fire grupper:

- **Samarbejde om åbne (fritids) aktiviteter for alle børn:** Samarbejde om alle børn er den mest udbredte samarbejdskategori. Samarbejdet består primært i, at skolelærere bidrager med rekruttering til åbne boligsociale (fritids)aktiviteter. Det kan f.eks. være pigeclubber, væresteder, foreningsguide eller lommepengeprojekter. Med skolen som rekrutteringskanal kan den svageste del af målgruppen nemmere nås. Denne del af målgruppen er ofte ikke selv opsøgende i forhold til de frivillige boligsociale aktiviteter.
- **Samarbejde om aktiviteter for udvalgte børn:** I de udsatte boligområder er der ofte flere børn, som kræver ekstra ressourcer, og der samarbejdes om at lave forløb for enkelte børn/unge eller mindre grupper af børn eller unge. Børn og unge udpeges af skolelærere. Denne form for indsatser kan både bidrage til, at det deltagende barn kommer til at trives bedre, og at den klasse, hvor barnet går, bliver mere velfungerende.
- **Samarbejde om aktiviteter for forældre:** Mange skoler kæmper med at opnå god kontakt til de udsatte forældre. De boligsociale helhedsplaner kan bidrage positivt til at bygge bro mellem folkeskolen og de udsatte forældre. Samarbejdet kan f.eks. bestå i, at de boligsociale medarbejdere deltager i en-til-en samtaler mellem skolen og familien eller ved, at den boligsociale helhedsplan afholder (familie)kurser eller forældrecaféer, hvor temaer omkring skolen tages op.
- **Samarbejde om aktiviteter for hele klasser:** Samarbejde om undervisningsforløb er den mindst udbredte kategori. De steder det foregår, er der ofte fokus på at lave undervisningsforløb med anderledes læringsrum - med fokus på alternative metoder og med et bredere fokus på faglighed end i den klassiske skolegang. F.eks. håndværksmæssige fagligheder eller innovation. De anderledes undervisningsforløb kan bidrage til at bryde de faste mønstre i klassen og skabe

fornyet motivation for skolegang hos ellers skoletrætte børn.

KOORDINERENDE ELLER INTEGRERET SAMARBEJDE?

Samarbejdet mellem boligsociale helhedsplaner og skoler spænder fra et løst koordinerende samarbejde til et tæt integreret samarbejde.

Det meste samarbejde mellem skolen og den boligsociale helhedsplan har en koordinerende karakter. Dvs. at parterne koordinerer deres respektive aktiviteter eller hjælper hinanden med rekruttering af den rette målgruppe. Mindre hyppigt er der et tæt og integreret samarbejde, hvor parterne udvikler og udfører aktiviteter sammen. Dette gør sig dog gældende i samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser og samarbejdet om udvalgte børn.

Det koordinerende samarbejde bidrager positivt til at udnytte ressourcer og undgå dobbeltarbejde/dobbeltindsatser. Med et integreret samarbejde vil udnyttelsen af de forskellige fagligheder optimeres, men et integreret samarbejde kræver en stor indsats fra samarbejdspartnerne.

DEN BOLIGSOCIALE RAMMESÆTNING

Måden at arbejde boligsocialt på, har betydning for hvilket samarbejde, der indgås med skolen. Indenfor det boligsociale arbejde kan man tale om to forskellige rammesætninger: En offentlig og en civil.

Med en offentlig rammesætning for det boligsociale arbejde, arbejdes der inden for kommunale problem-løsningslogikker og med afsæt i metoder, som er kendte og anvendte inden for den kommunale verden. Beboerne er deltagere/modtagere af aktiviteter, der kan hjælpe dem med deres udfordringer. Med en offentlig rammesætning vil samarbejdsaktiviteter mellem boligsociale helhedsplaner og skolen understøtte og supplere de eksisterende kommunale indsatser direkte.

Med en civil rammesætning tages der udgangspunkt i beboerne. Beboerne er medskabere, og der er fokus på kapacitetsopbygning og empowerment

i boligområdet. Med en civil rammesætning bidrager samarbejdet mellem den boligsociale helhedsplan og skolen i højere grad til metodeudvikling af skolens normaldrift. Den civile rammesætning benyttes primært i samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser.

Boligsociale aktiviteter eller samarbejdsaktiviteter har ikke udelukkende en civil eller offentlig rammesætning, men aktiviteterne vil i de fleste tilfælde hælde mere til den ene eller anden rammesætning.

ANBEFALINGER

Med udgangspunkt i erfaringer fra ni cases har CFBU følgende anbefalinger for det gode samarbejde mellem folkeskoler og boligsociale helhedsplaner.

1. FORMULÉR ET KLART FORMÅL DER SKABER VÆRDI FOR BEGGE PARTER

Det driver motivationen for at indgå samarbejde, hvis der er et klart formål, som bidrager til såvel skolens og de boligsociale helhedsplaners målsætninger. Brug tid på at lære hinanden at kende, så det bliver klart, hvad I kan bruge hinanden til. Udvikle dernæst aktiviteten og samarbejdet i fællesskab. Det bidrager til at sikre, at samarbejdets formål skaber værdi for begge parter.

2. RESSOURCEAFSTEM OG SKAB KLARE AFTALER

Skolernes ressourcer er i høj grad bundet af undervisningsforpligtigelser. Inddrag skolen i forbindelse med udvikling af helhedsplanen og indskriv skolernes bidrag til samarbejdet i helhedsplanen. Lav evt. en samarbejdskontrakt. Faste aftaler sikrer, at skolerne har afsat ressourcer til samarbejdet.

3. OPNÅ GENSIDIG TILLID – DET SKABER STORT UDBYTTTE

Skolen og de boligsociale helhedsplaner er to forskellige organisationer med hver deres kulturer. Vær opmærksomme på om skolen og den boligsociale helhedsplan som udgangspunkt har samme eller divergerende problemløsningslogikker og metodevalg. Gør en indsats for at opnå gensidig forståelse, tillid og anerkendelse af hinandens kompetencer og metoder. Det skaber et godt fundament for samarbejde og potentialer for et større udbytte.

4. UDNYT PARTERNES REKRUTTERINGSKOMPETENCER

En aktivitet er først en succes, hvis der opnås forbedrende resultater for den pågældende målgruppe. Udnyt parternes forskellige rekrutteringskompetencer til at identificere og komme i kontakt med de børn og forældre, som er i målgruppen for aktiviteten. Brug parternes forskellige kendskab til børnenes livsarenaer.

5. DEL JERES VIDEN

Vidensdeling skaber synergi i samarbejdet. Skab rammerne for at vidensdele "den tavse viden" – den viden man ikke er klar over, at samarbejdsparten finder interessant. Vidensdel også personlige oplysninger i det tværorganisatoriske samarbejde. Dette gøres ved at få familiernes accept (via samtykkeerklæring) eller ved at klæde familierne på til at overbringe relevant viden mellem organisationerne.

FOLKESKOLEREFORMEN OG HELHEDSPLANERNE

Folkeskolereformen, der trådte i kraft i august 2014, ændrede en række forhold for den danske folkeskole. Folkeskolereformen betyder, at de danske skoleelever nu har en længere og mere varieret skoledag.

MÅLSÆTNINGERNE MED REFORMEN

Regeringens målsætninger med folkeskolereformen er, at folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund for de faglige resultater, og tilliden til – og trivslen i – folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

EN STYRKELSE AF DET FAGLIGE

På det konkret faglige plan skal de danske folkeskoleelever have flere timer i dansk og matematik, og de skal starte med at lære fremmedsprog tidligere. Udover en styrkelse af de klassiske fag betyder den nye folkeskolereform også, at der kommer nye fag og fokus på andre fagligheder end de klassiske. Det handler blandt andet om, at eleverne skal lære om sundhed og om mad fra jord til bord. De skal lære at udvikle en idé fra proces til færdigt produkt. Folkeskolereformen giver skolerne mulighed for at oprette flere valgfag, og valgfagsundervisningen gøres obligatorisk og rykkes til 7. klassetrin. En styrkelse af valgfagene skal bidrage til at højne elevernes motivation for at gå i skole og samtidig klæde dem på i forhold til valg af uddannelsesretning. Sidst, men ikke mindst indeholder den nye skoledag 45 minutters daglig bevægelse.

EN MERE ÅBEN SKOLE MED FLERE UNDERVISNINGSFORMER

Med den nye folkeskolereform skal skolerne i højere grad, end det var tilfældet tidligere, åbne sig mod det omgivende samfund, så eleverne oplever, hvordan det de lærer i skolen bruges i virkeligheden. Og lærer hvad det er for et samfund, de er en del af.

Den mere åbne skole skal f.eks. vælge at inddrage kultur og foreningslivet, lokale idrætsforeninger, musik- og billedskoler, museer eller andre lokale foreninger såsom den lokale afdeling af Røde Kors eller f.eks. boligselskabet og den boligsociale helhedsplan. Den åbne skole skal bidrage til at skabe en mere varieret undervisning med nye undervisningsformer og bidrage med viden om, hvad det danske samfund har af forskellige tilbud, samt hvilke muligheder foreningslivet og erhvervslivet rummer.

UNDERSTØTTENDE UNDERVISNING

Folkeskolereformen betyder også, at der kommer en helt ny aktivitet ind i elevernes skema – de såkaldte understøttende timer. De understøttende timer skal sikre, at eleverne møder flere forskellige måder at lære på, at de har tid til faglig fordybelse, og at de får mulighed for at arbejde med et bredere udsnit af deres evner og interesser.

Den understøttende undervisning skal anvendes til forløb, læringsaktiviteter m.v., der enten har direkte sammenhæng med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner eller som sigter på at styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

De understøttende timer skal supplere den almindelige undervisning i fagene, og timerne ligger udover den fagopdelte undervisning. Disse timer kan varetages af andre faggrupper end lærerne og er derudover ikke omfattet af holddannelsesreglerne. Det betyder, at eleverne f.eks. kan sammensættes frit på tværs af klassetrin, efter faglige behov og/eller interesser.

ARBEJDSSTIDSREGLER

Med skoleåret 2014/2015 er der også trådt nye arbejdstidsregler i kraft for lærerne. Tidligere havde lærerne en kollektiv fastsat forberedelsesnorm til hver undervisningstime, og de havde frie muligheder for at tilrettelægge, hvor og hvornår de ville forberede sig. Lærerne var kun bundet til skolerne i undervisningstimerne. De nye arbejdstidsregler betyder, at skolelederen bestemmer den enkelte lærers arbejdstid, herunder hvor meget forberedelsestid den enkelte lærer får. Derudover skal forberedelsen i højere grad end tidligere afvikles på skolens område i dagtimerne.

DEL 1: DET GODE SAMARBEJDE

I første del af rapporten ser vi nærmere på, hvorfor den boligsociale helhedsplan og folkeskolen skal samarbejde. Vi præsenterer en teoretisk og begrebslig rammesætning for samarbejdet, og ser på hvordan det gode samarbejde skrues sammen.

HVORFOR SAMARBEJDE?

Med et samarbejde mellem folkeskoler og boligsociale helhedsplaner kan man opnå den bedste udnyttelse af ressourcer, supplere hinanden fagligt og undgå dobbelt arbejde.

I første del af rapporten kan du læse om, hvorfor skoleledere, lærere og boligsociale medarbejdere mener, at man bør samarbejde. Derudover præsenteres en række opmærksomhedspunkter i forhold til, hvordan man skruer et godt samarbejde sammen.

Samarbejde er et redskab til at nå et mål og mange gange også et redskab til at skabe merværdi. Skoleledere, lærere og boligsociale medarbejdere fortæller, at samarbejde mellem skoler og boligsociale helhedsplaner har afsæt i tre forhold, der skaber merværdi og bidrager til, at parterne kan nå deres mål.

1. SKOLERNE I DE UDSATTE OMRÅDER HAR BEHOV FOR EKSTRA RESSOURCER

I de udsatte boligområder er der ekstra mange børn og familier med behov for støtte, og det udfordrer skolerne. Skolelederne giver udtryk for en stor interesse i at hjælpe familierne og børnene udover det de har mulighed for med de kommunale midler. Skolerne lægger ikke skjul på, at samarbejdet med den boligsociale helhedsplan blandt andet handler om muligheden for at få tilført ekstra ressourcer.

2. PARTERNE HAR FORSKELLIGE STYRKER OG DERFOR KAN SUPPLERE HINANDEN

Børn og unges liv er opdelt mellem deres tid på skolen og deres fritid. Medarbejdere på skolerne og de boligsociale helhedsplaner oplever børnene i forskellige rum og har forskellige relationer til dem. Gennem samarbejde kan der opnås en større viden om det enkelte barn.

Parternes forskellige kendskab til børnene giver dem også forskellige styrker i et samarbejde. Skolerne har

et overblik over langt de fleste børn i området, og hvilke øvrige tilbud de evt. følger. De boligsociale medarbejdere har til gengæld en mere tillidsfuld relation til børnene, da de er til stede og tilgængelige i børnenes lokale miljø samt tilbyder frivillige aktiviteter.

De boligsociale helhedsplaner er ofte ikke bundet stramt af fastlagte daglige gøremål. Det betyder, at medarbejderne på de boligsociale helhedsplaner har mulighed for at være fleksible og hjælpe skolen i ad hoc udfordringer med børn og unge.

3. SAMARBEJDE SIKRER EN BEDRE UDNYTTELSE AF PROFESSIONELLE RESSOURCER

Samarbejde sender et signal til områdets børn og unge om, at man arbejder i samme retning, og at ageren i skolen og fritidslivet håndteres i et samspil mellem parterne.

I de udsatte boligområder tilfører både Landsbyggefonden, boligorganisationer og kommuner midler, og der er igangsat rigtig mange forskellige aktiviteter – også aktiviteter der ligger udenfor helhedsplanen. Dette skaber en risiko for, at ikke alle aktiviteter er koordineret, at der udføres dobbelt arbejde, og at man nogle gange rent faktisk kommer til at modarbejde hinanden. Et samarbejde mellem boligsociale helhedsplaner og skoler kan bidrage positivt til at begrænse risikoen for, at der foregår dobbelt arbejde og sikre optimal udnyttelse af ressourcer.

Førnævnte viser, at der er god grund til at indgå et samarbejde. Før vi ser nærmere på, hvordan der skabes en platform for et godt samarbejde, vil der på de

næste sider være en teoretisk og begrebslig rammesætning af, hvordan der kan samarbejdes. Der vil være fokus på graden af involvering i samarbejdet og hvilken boligsocial rammesætning, der arbejdes ud fra. Sidst vil det blive anskueliggjort, hvilke potentialer og begrænsninger der er ved valg af forskellige rammesætninger og involveringsgrad i samarbejdet.

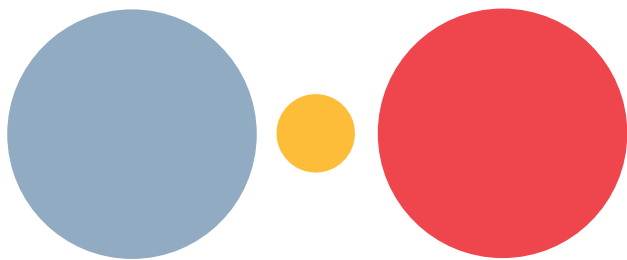
BOLIGSOCIAL RAMMESÆTNING OG INVOLVERINGSGRAD

Det har betydning for udbyttet af samarbejdet, om man vælger en civil eller offentlig rammesætning, og hvor tæt man vælger at samarbejde.

SAMARBEJDETS INVOLVERINGSGRAD

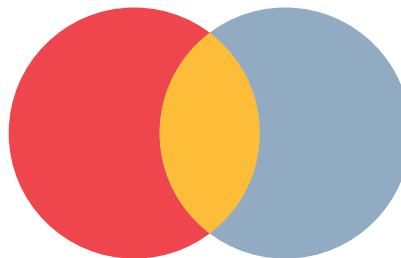
Samarbejde er et dagligdagsbegreb, der bliver brugt i mange forskellige sammenhænge, og ofte uden en klar definition. I denne rapport bliver begrebet samarbejde både brugt om et rent koordinerende samarbejde og et tæt integreret samarbejde. Der skelnes altså mellem forskellige involveringsgrader i samarbejdet.

KOORDINERENDE SAMARBEJDE

Det koordinerende samarbejde, er kendetegnende ved en lav involveringsgrad. Med koordinering forstås, at parterne opnår såkaldte synergieffekter, af deres egne respektive aktiviteter, da disse gennem koordinering og koordinerede målsætninger forstærker hinanden indbyrdes, så den samlede effekt for boligområdet bliver større, end hvad de havde kunnet udrette alene. Et koordinerende samarbejde kan f.eks. også bestå i, at parterne henviser relevante børn og unge, til hinandens respektive aktiviteter.

INTEGRERET SAMARBEJDE

Det mere involverende, integrerede samarbejde, dækker over en samarbejdsform, hvor lærer og boligsociale medarbejdere udfører aktiviteten sammen. Mange gange skaber det en ny organisering af selve arbejdet. Denne form for samarbejde kræver en større afhængighed af hinanden, end ved koordinering og en større nærhed i tid og rum.

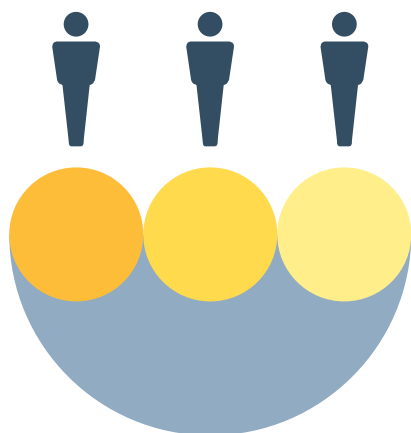
BOLIGSOCIAL RAMMESÆTNING

Undersøgelsen af samarbejdet mellem helhedsplaner og skoler viser også, at rammesætningen (metoder og målsætninger) til det boligsociale arbejde har betydning for hvilket samarbejde, der etableres med skolen, og hvilket udbytte et samarbejde kan give.

Der er generelt uenighed om, hvilke problemer og mål det boligsociale arbejde skal rette sig mod (Fallow 2013). Der er i høj grad tale om, at de boligsociale aktiviteter er formet af de lokale forhold og aktuelle medarbejdere på stedet, og deres forståelser af, hvad det boligsociale arbejde kan og skal.

I et forsøg på at forstå det boligsociale arbejde, herunder metoder og målsætninger, har Mia Arp Fallow begrebsliggjort to overordnede rammesætninger for det boligsociale arbejde. Med inspiration fra Fallow har vi identificeret to forskellige boligsociale rammesætninger: En offentlig og en civil rammesætning.

OFFENTLIG RAMMESÆTNING

Med den offentlige rammesætning tager det boligsociale arbejde udgangspunkt i normalsystemets problemløsningslogik. Her er det kommunens rationaler og måder at tilgå udfordringer på, der er udgangspunkt for de boligsociale helhedsplaners måde at agere på. I denne rammesætning er der fokus på lokalområdets problemkomplekser som f.eks. lav beskæftigelsesgrad eller høj kriminalitetsrate. Her tilrettelægges aktiviteter, som beboerne kan være deltagere i og som kan afhjælpe den enkeltes – og dermed boligområdets – problemer.

CIVIL RAMMESÆTNING

Med en civil rammesætning benyttes omvendt ofte andre metoder end de klassiske kommunale. Her er der fokus på social mobilisering, bottom-up og empowerment. Med denne boligsociale rammesætning er der en høj grad af civilsamfundsinddragelse og ofte en ressourceorienteret tilgang. Beboerne er medudførende og der er et fokus på udvikling af beboernes handlekapacitet. Det er sjældent, at man i de boligsociale aktiviteter arbejder - enten udelukkende ud fra en civil - eller offentlig rammesætning. Ofte vil helhedsplanens aktiviteter inddrage elementer fra begge rammesætninger i deres arbejde, men dog kan aktiviteter ofte placeres mere inden for den ene eller anden boligsociale rammesætning.

CIVIL OG OFFENTLIG RAMMESÆTNING I PRAKSIS

De boligsociale lektiecaféer er et eksempel på en almindelig boligsocial aktivitet, der ofte er koordinerende og primært med en offentlig rammesætning. I de fleste af de boligsociale lektiecaféer understøttes de målsætninger, og den metodiske rammesætning og problemløsningslogik, som skolerne har. Et andet eksempel på en overvejende offentlig rammesætning findes hos helhedsplanen Vollsmose 2020. Her har man det som grundlæggende princip, at hele helhedsplanen er et ekstraordinært supplement til normaldriften med udgangspunkt i kommunal problemløsningslogik. I Vollsmose tager de boligsociale medarbejdere ikke selv initiativ til aktiviteter, men aktiviteter udvikles med udgangspunkt i kommunale behov:

“ Her er det godt, at det er Odense kommune der siger, at der er et behov for en indsats mere, og ikke os der siger, at nu har vi lyst til at lave noget for de arabiske familier som en fritsværende vurdering.

Nanna Musmann Farmer
Afdelingsleder, Vollsmose 2020

De boligsociale aktiviteter i Vollsmose har, som den kommunale tilgang, fokus på individuel problemløsning (se casebeskrivelse af Vollsmoses samarbejde med folkeskolerne s. 34).

I den anden ende af spektret finder man f.eks. helhedsplanen i Charlottekvarteret i Hedehusene, hvor man har et integreret samarbejde, der overvejende arbejder ud fra en civil rammesætning, og hvor man benytter anderledes metoder end i det klassiske skolearbejde. I Charlottekvarteret arbejder de boligsociale medarbejdere med hele skoleklasser, der via undervisningsforløb skal identificere problemstillinger i boligområdet, idégenerere på løsninger og sidst, men ikke mindst, konkret implementere forskellige løsningsforslag. Det kan være forløb, hvor eleverne bliver bedt om at identificere, hvad beboerne mener er kvarterets utrygge steder for dernæst at skulle finde på mulige tiltag for at fremme trygheden og til sidst implementere disse tiltag. Det kan være alternative lys- og kunstinstitutioner samt legepladser, der skaber liv etc., som projektleder i Charlottekvarteret fortæller:

“ Vi er her for området, og det er også de unge her som får gavn af det [projektet]. Vi får nogle topmotiverede unge, som er engageret i området, og det forbygger alt muligt. Vi bidrager med en anden slags læring med kroppen og hænderne.

Anders Hagedorn
Projektleder Charlottehaven Hedehusene

I det følgende kan du læse om begrænsninger og potentialer ved de forskellige boligsociale rammesætninger og involveringsgrader i samarbejdet.

I figuren på næste side er de to begrebspar, boligsocial rammesætning og involveringsgrad, sat i et koordinatsystem, der fungerer som ramme for analyserne af cases i vores undersøgelse. Figuren kan bidrage til en forståelse af, hvad der karakteriserer samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner, og skabe refleksion i forhold til hvilket samarbejde man ønsker sig eller hvor et eksisterende samarbejde placerer sig i forhold til rammesætning og involveringsgrad.

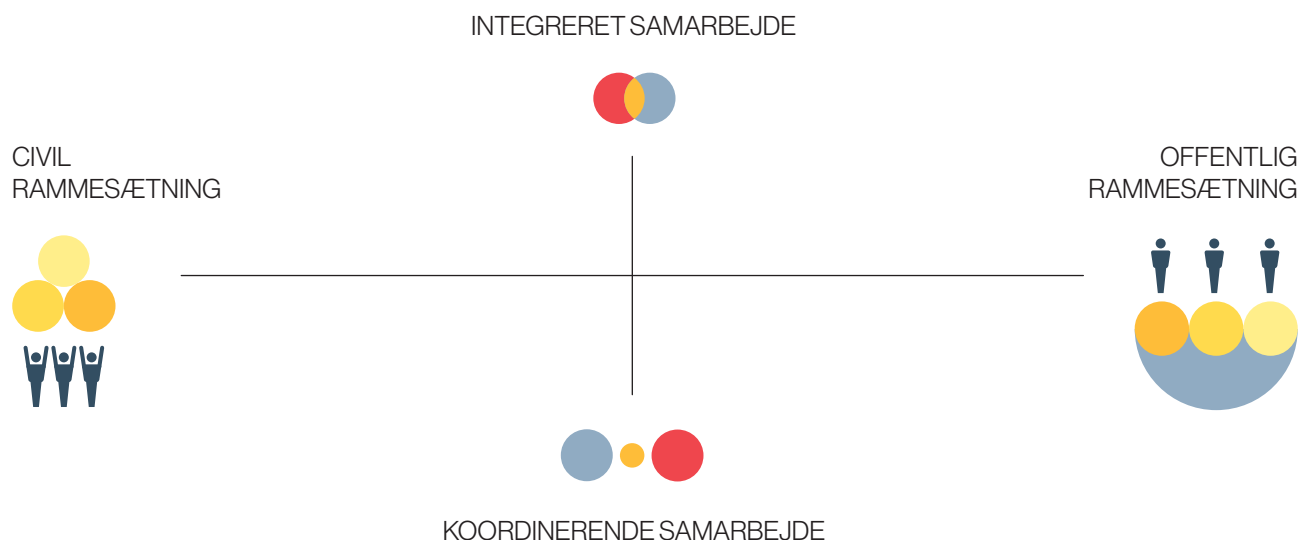
BEGRÆNSNINGER OG POTENTIALER VED INVOLVERINGSGRADER OG RAMMESÆTNINGER

Som udgangspunkt for indgåelse af et tværorienteret samarbejde er det en god idé at være skarp på, hvilken boligsocial rammesætning man ønsker at "læne sig op af" samt hvilken involveringsgrad man ønsker i samarbejdet. Det gør det nemmere at lægge snitflader og opnå tillid til hinanden, hvis det står klart, hvad hver især kan og ønsker at byde ind med i samarbejdet.

Valg af involveringsgrad og boligsocial rammesætning giver forskellige begrænsninger og potentialer i et samarbejde. I figuren nedenfor er de to begrebspar, boligsocial rammesætning og involveringsgrad, sat i koordinatsystem overfor hinanden. Formålet med figuren er at skabe refleksion i forhold til, hvor i koordinatsystemet man ønsker at placere et fremtidigt samarbejde, og/eller hvilken rammesætning og involveringsgrad, der er i et eksisterende samarbejde.

Samarbejde - om det er koordinerende eller integreret - bliver af undersøgelsens respondenter betragtet som positivt, og valg af involveringsgrad bør afhænge af den konkrete aktivitet man ønsker at gennemføre.

Et koordinerende samarbejde er ofte ganske glimrende og kan bidrage positivt til at udnytte ressourcer og mindske risikoen for dobbeltarbejde. I det integrerede samarbejde bliver tværfagligheden dog ofte udnyttet bedre og der bliver ofte udviklet et fælles tværfagligt grundlag, hvor de respektive fagligheder kan udvikles (Lauvås & Lauvås 2006) til gavn for målgruppen/

aktiviteten. I samme lys må det dog medtages, at det integrerede samarbejde ofte også kræver en større indsats af samarbejdsparterne. Derudover bør det overvejes i den konkrete situation, om de boligsociale medarbejders tillidsfulde relation til beboerne kan blive udfordret ved et for tæt integreret samarbejde med skolen.

På samme vis som involveringsgraden har de forskellige boligsociale rammesætninger også hver deres begrænsninger og potentialer, og den boligsociale rammesætning bør vælges med udgangspunkt i boligområdets udfordringer, skolens behov etc. Med en offentlig rammesætning foregår det boligsociale arbejde inden for skolens løsningsforståelse og handlemønstre, og med et integreret eller velkoordineret samarbejde kan de boligsociale aktiviteter, med en offentlig rammesætning, understøtte de kommunale indsatser rigtig konstruktivt.

Omvendt bidrager samarbejdsaktiviteter, med afsæt i en civil rammesætning, i højere grad til, at skolen får nye løsningsperspektiver på kendte problemstillinger. Løsninger der ligger udover skolens almindelige problemløsningsforståelse.

Sidst, men ikke mindst er det vigtigt at påpege, at det ofte vil kræve flere ressourcer at indgå et samarbejde med en civil rammesætning end med en offentlig rammesætning. Dette skyldes netop, at der med den civile rammesætning arbejdes med andre metoder og nogle gange andre målsætninger end skolens almindelige. Det må derfor forventes, at det kræver et større tillidsfundament mellem parterne, før skolerne for det første åbner sig og er interesseret i et samarbejde og dernæst, at skolerne bliver åbne for eventuelt at implementere nye metoder i skolens drift. Læs mere om tillidsopbygning i afsnittet "Udbytte gennem gensidig tillid".

Så vidt en begrebslig forståelse af involveringsgraden og den boligsociale rammesætning i samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner.

OPMÆRKSOMHEDS- PUNKTER

Klart formål, afstemning af ressourcer, gensidig tillid og vidensdeling kan bidrage til at skabe et velfungerende i samarbejde.

På de følgende sider har vi samlet nogle opmærksomhedspunkter, der kan bidrage til at skabe en god platform for samarbejde mellem folkeskolen og helhedsplanerne.

KLART FORMÅL MED VÆRDI FOR BEGGE PARTER

Et klart formål, der bidrager til såvel skolens- og de boligsociale målsætninger, driver motivationen for at indgå samarbejde. Brug tid på at lære hinanden at kende, så det bliver klart, hvad i kan bruge hinanden til. Dernæst udvikles aktiviteten og samarbejdet i fællesskab. Det bidrager til at sikre, at samarbejdets formål skaber værdi for begge parter.

Boligsociale medarbejdere og skolelærere/ledere fortæller, at de inden etablering af samarbejdet ikke kendte meget til hinandens metoder og rammebetingelser, og dermed hvad de kunne bruge hinanden til:

“ Det var en proces i starten at få fortalt skolen, hvad det er helhedsplanen er sat i søen for at skulle løse [...]. I starten troede skolen, at de kunne bruge os til at tage noget af undervisningen, og vi skulle have fortalt dem, hvad de kan bruge os til.

**Nicky Bertelsen,
Projektmedarbejder Restart Lindholm**

Kendskab til hinanden er første forudsætning for at skabe forståelse for, hvad formålet med at indgå et samarbejde kan være. Såvel ledere og medarbejdere på skolen som i den boligsociale helhedsplan skal have en tro på, at ressourcerne, der kastes efter samarbejdet, står mål med indsatsen. Som en boligsocial afdelingsleder siger:

“ Det er lidt lige som et nyt IT-system. Før man begynder at bruge de nye funktioner, skal der alligevel meget til, for man kender ikke gevinsten af dem.

**Nanna Musmann Farmer,
Afdelingsleder Vollsmose 2020**

Er der indgået et samarbejde, på trods af et uklart formål, vil der ofte opstå frustrationer og der vil blive behov for at bruge ressourcer på at afstemme forventninger og formål undervejs i samarbejdet (Lauvås & Lauvås 2009).

Udover at formålet skal stå klart for begge parter, er det også centralt, at formålet skaber værdi for henholdsvis skolen og helhedsplanen og spiller ind og understøtter begge organisations målsætninger.

Udvikles samarbejdsaktiviteten sammen, kan det bidrage til, at formålet med samarbejdet kommer til at stå klart for begge, og at begge har et billede af, at samarbejdet skaber værdi til egne målsætninger (Deloitte 2014). Specielt i et integreret samarbejde, hvor der skal samarbejdes tæt, og hvor parterne er stærkt gensidigt afhængige af hinandens løbende prioritering af samarbejdet, kan det være en fordel at udvikle samarbejdsaktiviteten i fællesskab.

RESSOURCEAFSTEMNING OG KLARE AFTALER

Skolernes ressourcer er i høj grad bundet af undervisningsforpligtigelser. Inddrag skolen i forbindelse med udvikling af helhedsplanen, og indskriv skolernes bidrag til samarbejdet i helhedsplanen. Lav evt. en samarbejdskontrakt. Faste aftaler sikrer, at skolerne har afsat ressourcer til samarbejdet.

Folkeskolerne er kendetegnende ved et stramt årshjul, hvor en stor del af medarbejdernes ressourcer er bundet til på forhånd planlagte aktiviteter/undervisning. Dette betyder, at skolerne har begrænsede muligheder for at indgå i aktiviteter, der ikke er planlagte. Som en boligsocial medarbejder fortæller:

“ Hvis man skal arbejde systematisk med folkeskolerne, så skal man ind i deres årshjul.

**Søren Løkke,
Ungekoordinator Urbanplanen**

Såvel ved et koordinerende som et integreret samarbejde er klare aftaler om ressourcefordeling væsentligt. Ved inddragelse af skolen i forbindelse med udarbejdelse af helhedsplanen kan der skabes ressourceafstemning og en tidlig aftale om hvem der gør hvad og hvilke møder, der skal afholdes for at holde samarbejdet kørende. Det baner vejen for et godt fremtidigt samarbejde.

“ I det nye projekt [helhedsplanen] er lærernes ressourcer blevet skrevet ind, og det betyder, at de deltager på møderne... Det gjorde de ikke i det første projekt. Dengang kunne de egentlig også godt se mulighederne i det, og at det gav mening at samarbejde. Men når der ikke er flere timer, så er der ikke flere timer...

**Nicky Bertelsen,
Projektmedarbejder Restart Lindholm**

Rent praktisk kan lærernes timer noteres som en del af den kommunale medfinansieringsforpligtigelse. På den måde kan skolerne – også på den lange bane – nemmere forsvare at prioritere samarbejdet, og parterne skal ikke bruge tid på ressourceafklaring midt i en samarbejdsproces.

UDBYTTE Gennem GENSIDIG TILLID

Skolen og de boligsociale helhedsplaner er to forskellige organisationer med hver deres kulturer. Vær opmærksom på om skolen og den boligsociale helhedsplan som udgangspunkt har den samme eller divergerende problemløsningslogikker og metodevalg. Gør en indsats for at opnå gensidig forståelse, tillid og anerkendelse af hinandens kompetencer og metoder. Det skaber et godt fundament for samarbejde og potentiale for et større udbytte.

Hvor kendskab til hinanden og hinandens metoder er en præmis for at kunne se formålet med at indgå et samarbejde, da er opnåelse af gensidig tillid mellem parterne den næste præmis. Gensidig tillid og anerkendelse af hinandens kompetencer og metoder er forudsætningen for i praksis at opnå et godt og udbytterigt samarbejde (Lauvås & Lauvås 2009).

I et samarbejde er det først når parterne kombinerer deres kompetencer og deres færdigheder, at resultaterne bliver bedre end summen af den enkeltes indsats (Lauvås & Lauvås 2009). Tillid mellem skoler og de boligsociale helhedsplaner handler derfor om at blive bevidst om hinandens styrker og metoder og have en accept af forskellen i metoder, men også en tro på at de forskellige metoder og styrker kan supplere hinanden konstruktivt. Tillid til samarbejdsparten er en tillid, hvor parterne nærmer sig hinanden og kommer til at bære fælles normer, værdier og holdninger til, hvordan udfordringen med udsatte skoleelever skal håndteres. Den form for tillid kendes også fra venskab og bevirker en vilje til at stole på den andens (faglige) formåen og gode hensigter (Ring & Van de Ven 1994). En AKT-lærer sætter ord på, at han er bevidst om, at den boligsociale helhedsplan arbejder med andre metoder, og at det har sine styrker:

“ For Restart [helhedsplanen] handler det om, at skabe og bibeholde et godt forhold til nærmiljøet. Det handler om, ”hvad kan jeg gøre for dig?”. Skolen har nogle andre vinkler og nogle flere krav til beboerne. Det vil sige, at tilgangen til beboerne er forskellige [...] Det positive er, at Restart er dem de er og har et tillidsforhold og et kendskab til børnene og forældrene. Deres kasket i sig selv betyder noget.

**Nichlas Poulsen,
AKT-lærer, Lindeskovskolen**

HVAD ER EN AKT-LÆRER?

AKT står for Adfærd, Kontakt og Trivsel. AKT sætter fokus på sociale processer omkring elevers trivsel i skolen. Det kan fx være elever, der i skolen har en adfærd, som giver problemer i kontakten med andre elever og voksne og som derved påvirker deres egen og andres trivsel. En AKT-lærer kan fungere som støtte for særlige børn i eller uden for klassen. AKT-læreren er også sparringspartner for andre lærere, som skal arbejde med trivsel i klassen. Kilde: DCUM, Dansk Center for Undervisningsmiljø.

TILLID I KOORDINERENDE OG INTEGRERET SAMARBEJDE

Såvel i et koordinerende samarbejde som i et integreret samarbejde er tillid og gensidig forståelse vigtig.

Det koordinerende samarbejde handler hyppigt om, at skolen rekrutterer eller henviser til den boligsociale aktivitet, og her er det vigtigt, at skolen har tillid til, at aktiviteten er god, og formålet og metoderne er i tråd med, hvad de står for eller kan stå inden for. Ellers henviser skolen ikke elever. Tillidsrelationen mellem skole og den boligsociale helhedsplan er væsentlig, men ikke afgørende for gennemførelsen af et koordinerende samarbejde, da parterne har hver deres aktiviteter. Derimod er tillidsaspektet helt centralt i det integrerede samarbejde, hvor de boligsociale medarbejdere og skolelærere arbejder sammen om at gennemføre aktiviteterne.

Jo større afstand der er mellem samarbejdspartners metoder og kompetencer, jo vanskeligere kan det være at skabe integrerede og fleksible samarbejdsarbejdsprocesser (Lauvås & Lauvås 2009). I afsnittet om begrænsninger og potentialer ved boligsociale rammesætninger og involveringsgrader skrev vi, at det med en civil rammesætning for det boligsociale arbejde kan kræve ekstra ressourcer at opnå tillid til hinanden og indgå i et samarbejde. Som Søren Løkke, boligsocial medarbejder i Urbanplanen, fortæller, så må den boligsociale medarbejder, der overvejen- de arbejder med en civil rammesætning, have et godt kendskab til folkeskolens organisation og rammebet- ingelser for at kunne tilbyde et samarbejde, som sko- len kan se sig selv i og finde relevant.

DEN BOLIGSOCIALE TILLIDSBALANCEAKT

I samarbejdet med skolen står den boligsociale medarbejder på en tillidsbalancebom mellem beboernes og skolens tillid.

Tillidsrelationen til beboerne er en af de boligsociale styrker, som skolerne værdsætter i samarbejdet. I et samarbejde benyttes de boligsociale medarbejdere f.eks. som forældrenes "bisidder" ved samtaler mellem skoler og udsatte familier. For at opbygge og fastholde skolens tillid, såvel som beboernes, er det vigtigt, at de boligsociale medarbejdere er opmærksomme på den centrale balanceakt de er midtpunkt i. De boligsociale medarbejdere oplever, at nogle familier ser skolen/myndigheden som "den store stygge ulv". Her det vigtigt ikke at blive beboernes advokat:

“ *Det er vigtigt, at vi er meget opmærksomme på ikke at blive familiens advokat mod det onde onde system. Det duer ikke, det hjælper hverken familien eller vores samarbejde med skolen. Man har fortrolige samtaler, men man er ikke familiens ven.*

**Nanna Musmann Farmer,
Afdelingsleder Vollsmose 2020**

De boligsociale medarbejdere skal på en og samme tid fastholde tillidsrelationen til beboerne uden at blive familiernes/børnenes medsammensvorne mod systemet. De må agere så neutrale som muligt.

TILLIDOPBYGNING I PRAKSIS

Tillid handler om at få hinanden "ind under huden". I et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og skolen, vil det ofte være de boligsociale medarbejdere, der skal lægge energi i at få etableret denne tillidsrelation og fastholde den.

Tillid opbygges nemmest i en personbåren relation, dvs. at tilliden opstår mellem to eller få personer og ikke mellem organisationer. Den personbårne tillidsrelation er sårbar for medarbejderudskiftning og omprioritering fra ledelsens side, og det er derfor centralt at have fokus på at tillidsopbygningen når ind i selve de to organisationer.

De boligsociale medarbejdere har gode erfaringer med at benytte skolelederen og AKT-læreren som indgang og løbende kontaktperson til skolen, men vigtigst ved valg af kontaktperson er dog, at vedkommende har en interesse i samarbejdet og kan se formålet med dette.

Brug af AKT-læreren eller skolelederen som kontaktperson giver forskellige styrker. AKT-lærerne har, som de boligsociale helhedsplaner, en målsætning om god social trivsel blandt børn og unge. AKT-læreren og de boligsociale medarbejders eksplicite fælles målsætninger gør dem som udgangspunkt til gensidige interessante samarbejdspartnere. Erfaringen er, at AKT-læreren, ligesom skolelederen med dennes autoritet, er gode ambassadører for samarbejdet med den boligsociale helhedsplan, dvs. gode til at legitimere samarbejdet hos lærerne og derved skabe tillid til de boligsociale medarbejdere og dermed tillid mellem organisationerne.

Valg af kontaktperson er vigtigt. Dernæst kommer et løbende fokus på at afholde faste møder eller som boligsocial medarbejder at være synlig på skolen og f.eks. deltage i lærermøder. Synlighed og jævnlige møder er mindst lige så vigtigt for at sikre fastholdelse af gensidig tillid og legitimering af samarbejdet.

MÅLGRUPPER OG REKRUTTERINGSKOMPETENCER

En aktivitet er først en succes, hvis der opnås forbedrende resultater for den pågældende målgruppe. Udnyt parternes forskellige rekrutteringskompetencer til at identificere de børn og forældre, som er i målgruppen for aktiviteten. Brug parternes forskellige kendskab til børnenes livsarenaer.

Deltagere er en forudsætning for at få succes med en aktivitet, men succesen skabes ikke ved en hvilken som helst deltagelse. Deltagerne skal repræsentere den målgruppe, der har et behov for aktiviteten. Det meste af det samarbejde, der foregår mellem boligsociale helhedsplaner og skoler fungerer under boligsociale rammebetingelser, hvor deltagelse er frivillig. Hermed bliver rekruttering af den rigtige målgruppe et vigtigt forhold, og her kan parterne hjælpe hinanden.

Undersøgelsen viser, at skolerne og de boligsociale helhedsplaner har hver deres begrænsninger og styrker, hvilket gør dem gode til at rekruttere forskellige målgrupper.

Hvor skolerne på den ene side er myndighed og dermed nogle gange har svært ved at opnå en god relation til de mest udsatte forældre/familier, har de omvendt en fast daglig kontakt og stor viden om (næsten) alle børnene i boligområdet. Derudover ligger skolerne inde med en stor viden om, hvilke øvrige kommunale aktiviteter, der er etableret for de enkelte udsatte børn og unge.

Skolen er således god til at rekruttere til aktiviteter for udvalgte børn og unge eller henvise børn og unge med behov/problemer til aktiviteter i boligsocialt regi. Det kan f.eks. være skolelæreren, der prikker til den stille pige, som har begrænsede positive sociale relationer, og som ikke selv tager initiativ til at deltage i en relevant boligsocial aktivitet.

Skolen kan også være en god ramme for boligsociale aktiviteter med en civil rammesætning, hvor man f.eks. ønsker at arbejde med kapacitetsopbygning og/eller

demokratiseringsudvikling hos en bredere gruppe af børn og unge. I den type af aktiviteter kan det være svært i frivillige boligsociale tilbud at fastholde børn og unges interesse, og et samarbejde med skolen om hele skoleklasser er oplagt, da skoleklassen er en fast og obligatorisk ramme for børnene.

De boligsociale medarbejdere er med deres lokale tilstedeværelse og tillidsfulde relation til beboerne derimod gode til at skabe opbakning til åbne temaarrangementer og til at rekruttere de udsatte forældre, som skolen mange steder ikke har så god kontakt til:

“ I og med man er boligsocial er vi lidt ansat af beboerne. Det er deres område vi er i. Selvfølgelig har skolen også kontakt med forældrene, men det er en anden relation de har. De er ikke omkring forældrene men omkring deres børn, hvor vi ofte er omkring både forældrene og børnene. På en måde kan man sige, at det er mere uformelt. Det er her de bor og her de føler sig hjemme, og det er deres sted, og det tror jeg gør en forskel.

**Hildur Thorisdottir,
Boligsocial børn- og ungemedarbejder,
Søndermarkskvarteret Frederiksberg**

I situationer hvor en skoleleder står med en kommunikationsudfordring i forhold til en bestemt etnisk gruppering, da kan de boligsociale medarbejdere ofte hjælpe, idet de gennem de boligsociale aktiviteter, som f.eks. bydelsmødre el.lign., har kontakt til de drivende kræfter inden for forskellige etniske grupperinger. Noglepersonerne kan bruges til at mobilisere udsatte forældre til at deltage i f.eks. temamøder om skoler relevante emner.

Derudover har de boligsociale medarbejdere ofte flere ressourcer og qua deres lokale tilstedeværelse i boligområdet en mere naturlig adgang til at være opsøgende og f.eks. banke på døren hos udsatte familier, som der ønskes kontakt til.

Styrker og begrænsninger ved rekruttering fra henholdsvis skoler og boligsociale helhedsplaner		
	Styrker	Begrænsninger
Skolen	Kendskab til (næsten) alle børn og unge i skole distriktet Har fast daglig kontakt til børn og unge Udpege de udsatte børn og unge, der har behov for indsats, men som ikke selv tager initiativ til deltagelse Kendskab til øvrige kommunale indsatser for det udsatte barn/ung	Myndighedskasketten skaber en distance til de udsatte familier, der gør det svært at rekruttere dem
Boligsocial helhedsplan	Stort netværk i boligområdet og dermed "adgang" til udsatte beboere gennem f.eks. bydelsmødre, kvindecaféer etc. Ressourcer til personligt at opsøge udsatte familier samt en høj grad af accept i forhold til henvendelse i privatsfæren.	De frivillige boligsociale aktiviteter betyder, at det kun er dem, der har lyst og overskud, der møder op. Det skaber risiko for ikke at nå den relevante målgruppe. Begrænset kendskab til hvilke øvrige tilbud familier og børn benytter, og dermed om aktiviteten overlapper eller supplerer øvrige tiltag for den enkelte.

VIDENSDELING

Vidensdeling skaber synergi i samarbejdet. Skab rammerne for at vidensdele "den tavse viden" – den viden man ikke er klar over, at samarbejdsparten finder interessant. Vidensdel også personlige oplysninger i det tværgorganisatoriske samarbejde. Dette gøres ved, at få familiernes accept (via samtykkeerklæring) eller ved at klæde familierne på til at overbringe relevant viden mellem organisationerne.

Vidensdeling mellem de kommunale og boligsociale medarbejdere skaber synergi, da parternes forskellige viden og styrker derved kan bringes i samspil i indsatsen overfor den enkelte eller det samlede boligområde (Mygind 2013).

Faste møder mellem samarbejdsparter kan bidrage til, at parterne får delt deres viden, og at der opnås synergi og/eller, at der sker en videreudvikling af samarbejdet:

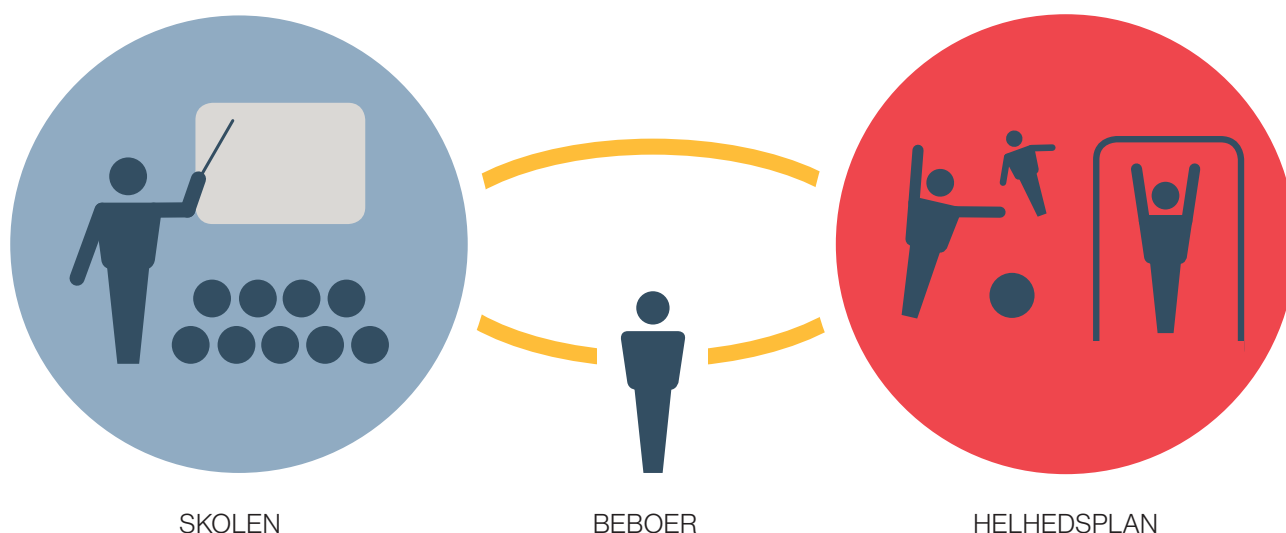
“ Vores løbende møder giver knopskydninger i samarbejdet, f.eks. med en gruppe med behov.

**Nicky Bertelsen,
Projektmedarbejder Restart Lindholm**

Det er forholdsvis nemt at sikre vidensdeling om alt det man er bevidst om, at samarbejdsparten gerne vil vide. Sværere bliver det med den viden, der ikke kan kvantificeres og beskrives i informationsmaterialer, den viden som man ikke altid er bevidst om, at man besidder, og som man måske ikke er opmærksom på er relevant for samarbejdsparten. Denne viden kaldes den tavse viden (Wanscher og Nielsen 2010).

Et fokus på den tavse viden på parternes samarbejdsmøder kan styrke vidensdelingen. Samarbejdsmøder kan groft have to forskellige formål. Den ene form for møder har et meget klart formål, hvor man f.eks. mødes om planlægning af en aktivitet el.lign. Den anden form for møder har en ukendt værdi. Disse møder har ikke et konkret og defineret mål, men værdien af mødet skabes i processen og ofte ved en uformel snak. Det er på disse møder, at den tavse viden kommer frem (Wanscher og Nielsen 2010).

VIDENSDELING DIREKTE MELLEM ORGANISATIONER ELLER MED BEBOEREN SOM MELLEMLID

I de fleste tilfælde er møderne mellem de boligsociale medarbejdere og skolens repræsentanter en kombination af ovenstående mødetyper. Vidensdeling af den tavse viden kan få "rum" under et punkt om gensidig orientering, der ikke har et konkret sigte.

VIDENSDELING AF PERSONOPLYSNINGER

Vidensdeling af personlige oplysninger er ofte givtigt i et samarbejde mellem skolen og den boligsociale helhedsplan, men denne form for vidensdeling skal håndteres med omhu. Vidensdeling af personlige oplysninger kan fungere enten direkte mellem organisationerne; skolen og helhedsplanen eller med beboeren som mellemed.

Den danske lovgivnings regler om tavshedspligt, der beskytter borgerne mod at fortrolige oplysninger om private forhold flyder frit, betyder, at der ikke må deles personspecifik viden mellem organisationer. Ved vidensdeling mellem ansatte på skolen og på den boligsociale helhedsplan skal der derfor altid foreligge et skriftligt samtykke fra personen/familien som oplysningerne omhandler. Først der er det lovligt at udveksle oplysninger på tværs af organisationer.

Vidensdeling mellem de to organisationer kan også foregå med personen/familien selv som mellemed. Her formidler personen/familien selv den relevante viden mellem organisationerne:

“ Hvis der er samtaler, hvor der kommer noget frem, som den boligsociale medarbejder ser, at det er vigtigt at skolen får oplysning om, så skelner vi mellem at det er en underretning eller om vi skal klæde familien på til selv at tage kontakt til skolen.

**Nanna Musmann Farmer,
Afdelingsleder Vollsmose 2020**

Denne tilgang bidrager, udover opnåelse af vidensdeling, til at styrke beboernes empowerment. Valg af denne metode til vidensdeling skaber dog en risiko for, at ikke al viden bliver delt mellem organisationerne, hvis f.eks. deltagerne ikke formår at overlevere (al relevant) viden.

Ved valg af en sådan tilgang til vidensdeling, er der behov for først og fremmest at overveje, hvorvidt vidensdeling er meget centralt for samarbejdet og aktiviteten. Derudover en opmærksomhed på hvilke deltagere, der arbejdes med i aktiviteten, og om de har ressourcer til, eller kan klædes på til, selv at bringe viden mellem organisationerne.

LOVGIVNING OM TAVSHEDSPLIGT

Den der virker inden for den offentlige forvaltning har tavshedspligt, jfr. borgerlig straffelov § 152 og §§ 152 c-152 f, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, herunder navnlig til enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers interesse i at beskytte oplysninger om deres personlige eller interne, herunder økonomiske forhold.

Kilde: Bekendtgørelse af forvaltningsloven § 27, stk 6.

Den som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hvern, og som uberettiget videregiver eller udnytter fortrolige oplysninger, hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Kilde: Borgerlig straffelov § 152

DEL 2: DET EKSISTERENDE SAMARBEJDE

I rapportens del 2 ser vi nærmere på det eksisterende samarbejde mellem boligsociale helhedsplaner og skoler. Vi kategoriserer samarbejdet i forhold til målgrupper, og der eksemplificeres med en række cases.

OMFANG OG MÅLGRUPPER I SAMARBEJDET

OMFANG, MÅLSÆTNINGER OG ROLLER

77 % af landets boligsociale helhedsplaner har børn, unge og familier som indsatsområde, men kun 59 % af helhedsplanerne samarbejder med en eller flere folkeskoler. Det er således ikke alle helhedsplaner, som arbejder med indsatsområdet børn, unge og familier, der samtidig har et samarbejde med folkeskolen. De boligsociale helhedsplaner, der samarbejder med folkeskolen har dog ofte et ret udbygget samarbejde om flere forskellige aktiviteter³.

I samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner må de klassiskfaglige målsætninger vige pladsen for sociale og relationelle målsætninger. I 50 % af samarbejdsaktiviteterne er der målsætninger, som omhandler det sociale liv i klassen. Samtidig er der kun 17 % af samarbejdsaktiviteterne, der har klassisk faglige målsætninger som f.eks. forbedring af dansk, matematik og fysikkundskaber⁴.

Rollefordelingen i samarbejdet afspejler skolernes ønske om flere ressourcer til at gøre en større indsats for eleverne fra de udsatte boligområder. I 53 % af samarbejdsaktiviteterne er det den boligsociale medarbejder, som står for at gennemføre aktiviteten. I 22 % af tilfældene er det frivillige, der er udførende. I samarbejdet mellem skoler og helhedsplaner er det i mindre grad læreren eller læreren og den boligsociale medarbejder, som, i et integreret samarbejde, står for at gennemføre aktiviteterne⁵.

MÅLGRUPPER I SAMARBEJDET

Udfordringer med en bestemt målgruppe er ofte udgangspunktet for at indgå et samarbejde. Derfor vil den resterende del af rapporten være opdelt i forhold til hvilken målgruppe der samarbejdes om. Der vil være beskrivelser, refleksioner og perspektiver i forhold til samarbejde om forskellige målgrupper.

Samarbejdet mellem boligsociale helhedsplaner og folkeskoler er ikke primært målrettet én bestemt målgruppe, men omhandler både de mindre og større børn såvel som forældre og familier. Undersøgelsen har vist, at samarbejdsaktiviteterne kan kategoriseres således:

- Samarbejde om aktiviteter for alle børn i boligområdet
- Samarbejde om aktiviteter for udvalgte børn
- Samarbejde om aktiviteter for forældre
- Samarbejde om undervisningsforløb for hele klasser

Samarbejdet om aktiviteter for alle børn er langt mest udbredt, og forældre og familier er målgruppen for en femtedel⁶ af de aktiviteter, som skoler og helhedsplaner samarbejder om. Samarbejdet om udvalgte børn og hele skoleklasser foregår kun i et begrænset omfang.

I det følgende kan du læse mere om samarbejdet om de forskellige målgrupper, men først lige lidt om hvilken boligsocial rammesætning og involveringsgrad, der kendetegner samarbejdet om de forskellige målgrupper.

SSP-NETVÆRK KATALYSATOR FOR SAMARBEJDE

Mange boligsociale helhedsplaner indgår på en eller anden måde i det lokale SSP-netværk, hvor folkeskolerne også er repræsenteret. Netværksmøderne i SSP-regi er ofte katalysator for etablering af det mere konkrete samarbejde med skolerne om specifikke aktiviteter. Samtidig er løbende drøftelser i SSP-regi ofte også grundlag for at et konkret samarbejde videreudvikles.

HVAD ER SSP?

SSP er et samarbejde mellem skole, politi og sociale myndigheder, der har til formål at forebygge kriminalitet. SSP opbygger lokale netværk, der kan sikre bred viden og giver mulighed for at handle tværsektorielt. I det lokale SSP netværk kan der f.eks. indgå aktører som Ungdommens Uddannelsesvejledning, boligelskaber, det lokale erhvervsliv og idrætsforeninger.

INVOLVERINGSGRAD OG BOLIGSOCIAL RAMMESÆTNING I SAMARBEJDET OM MÅLGRUPPER

Undersøgelsen viser, at den boligsociale rammesætning og involveringsgraden er forskellig alt efter hvilken målgruppe, der samarbejdes om (Se figurerne 6-9). Samlet set kan man dog sige, at det eksisterende samarbejde mellem boligsociale helhedsplaner og skoler overvejende er et koordinerende samarbejde, hvor parterne sikrer, at hinandens aktiviteter ikke overlapper og der samtidig samarbejdes om at rekruttere til hinandens aktiviteter. I samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser, og i nogle af caseeksemplerne vedrørende samarbejdet om udvalgte børn, gennemføres dog et mere integreret samarbejde. Her er parterne i mere eller mindre grad fælles om at planlægge og udføre aktiviteten.

Med den nye skolereform er der grobund for, at involveringsgraden ændrer sig, da der er åbnet op for, at skolen i højere grad samarbejder med – og involverer sig i – det omkringliggende samfund.

Ser vi nærmere på den boligsociale rammesætning i samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner viser undersøgelsen, at samarbejdsaktiviteterne primært har afsæt i en offentlig rammesætning. Der er altså tale om samarbejdsaktiviteter, der understøtter de kommunale metoder og målsætninger og ikke i udpræget grad bidrager med nye metoder.

Kun i samarbejdet om hele klasser, er der fundet samarbejdsaktiviteter, der overvejende arbejder ud fra en civil rammesætning. I samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser er der flere eksempler på, at der gennemgribende benyttes andre metoder end dem som skolen normalt anvender, og derudover er der ofte også fokus på andre målsætninger end de klassiske faglige. Det betyder, at samarbejde om hele skoleklasser i højere grad bidrager til metodeudvikling i forhold til skolernes arbejde med børn og unge.

I de følgende afsnit ser vi nærmere på samarbejdet om de fire målgrupper. Samarbejdet om de forskellige målgrupper vil være eksemplificeret med en række cases. Casene skal ses som en inspiration for boligsociale medarbejdere, projektledere eller ansatte i boligorganisationer, der ønsker at udbygge eller starte et samarbejde med folkeskolen. Casene er sat i en fiktiv ramme, der skal bidrage til forståelsen af, hvilke problemstillinger og målgruppe samarbejdet omhandler.

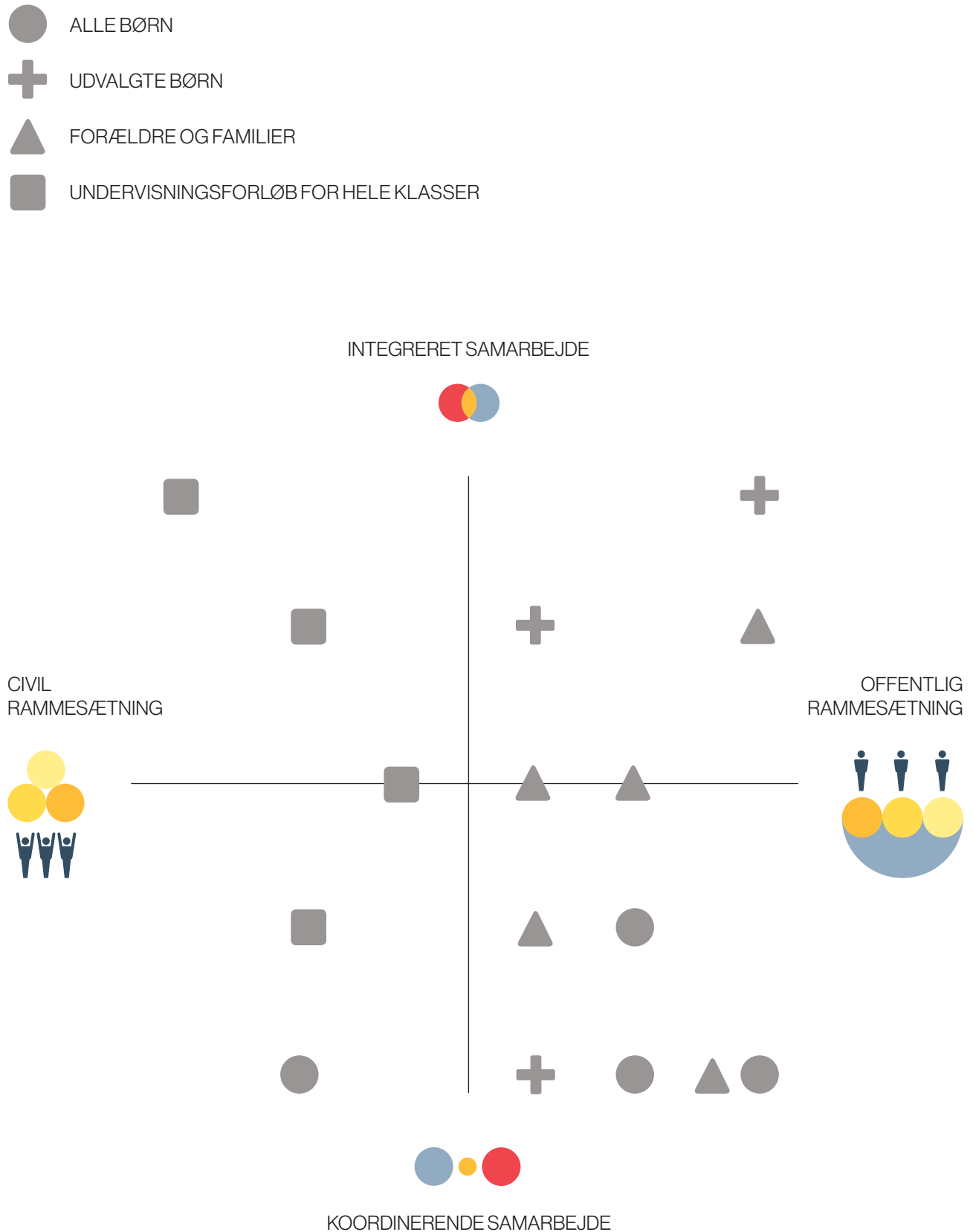
3. Tallene stammer fra en survey, som CFBU gennemførte i foråret 2014. Her er alle landets helhedsplaner spurgt til deres samarbejde med folkeskolen. Læs mere om empiri og metode i "Sådan har vi gjort" sidst i rapporten.

4. CFBU's survey: N=117 af 168. 13% har svaret andet.

5. CFBU's survey: N=110 af 168.

6. CFBU's survey. N=117 ud af 168.

FIGUR 6-9: INVOLVERINGSGRAD OG BOLIGSOCIAL RAMMESÆTNING I SAMARBEJDET OM FORSKELLIGE MÅLGRUPPER

SAMARBEJDE OM AKTIVITETER FOR ALLE BØRN

Samarbejde om aktiviteter for alle børn henviser til et samarbejde om de åbne boligsociale (fritids-) aktiviteter uden for skoletid.

Mange børn og unge i udsatte boligområder er ikke tilknyttet et etableret foreningsliv i deres fritid (Sigurd et al. 2011). Store familier i lejligheder hvor den unge ikke har eget værelse betyder, at de unge ofte vælger at tilbringe deres fritid udenfor hjemmet (Madsen et al. 2012). Boligsociale medarbejdere fortæller, at boligområdets udearealer, det nærliggende center eller lignende bliver det fysiske rum for det sociale fritidsliv, og grupperinger af unge kan bevirke, at andre beboere føler sig utrygge (Avlund et al. 2013). De boligsociale helhedsplaner har derfor ofte (fritids)aktiviteter, der fremmer et positivt fritidsliv, gode sociale relationer, styrket faglighed, motion og sundhed, som de samarbejder med skolen omkring.

Der er tale om en bred vifte af aktiviteter. Det er løbende aktiviteter med en daglig eller ugentlig frekvens såsom lektiecaféer, klubber/ væresteder, guidning i forhold til foreninger og fritidsjob eller enkeltstående aktiviteter som sommerfester etc.

Undersøgelsen viser, at i samarbejdet om aktiviteter for alle børn er det de boligsociale medarbejdere, der udførende eller som koordinerer frivillige, der er udførende. Samarbejdet med skolerne omhandler en koordinering af aktiviteterne, så de boligsociale aktiviteter ikke overlapper med skolens aktiviteter.

Derudover benyttes skolens lærere som rekrutteringskanal. Skolens kendskab til en meget stor del af områdernes børn og unge gør dem til en oplagt rekrutteringskanal. Samarbejdet om rekruttering foregår ved, at den boligsociale medarbejder orienterer skolens relevante lærer om tilbuddet. I den forbindelse beder man skolelærerne om at opfordre børn og unge, der kan profitere af tilbuddet, til at kontakte de boligsociale medarbejdere. Indimellem følger lærerne børn og unge til de boligsociale aktiviteter. Uden et fokus på rekruttering til de åbne boligsociale aktiviteter er der en risiko for, at disse aktiviteter kun benyttes af de børn og unge, der kender den boligsociale helhedsplan i forvejen, og som selv har overskud til at opsøge denne. Ved at udnytte skolens styrker og benytte lærere som rekrutteringskanal er det muligt også at nå de mindre udfarende børn og unge, som har et behov, men som ikke selv får opsøgt den boligsociale aktivitet.

KOORDINERNEDE
SAMARBEJDEOFFENTLIG
RAMMESÆTNING

CASE: **KOORDINERENDE SAMARBEJDE OM LEKTIECAFÉ**

OPGAVEN

Sonja lukker øjnene. Der er helt stille i klasselokalet. Hun er træt. Hun åbner øjnene igen og kigger lige ned i matematikopgaven. Det er en dum opgave. Sonja løfter hovedet og ser lige ind i Sevda's nakke. Sevda er hendes bedste veninde. Sonja kigger rundt i klassen. Hun møder Karins øjne i rummet. "Er der noget du vil spørge om Sonja?" spørger Karin. Karin er klassens matematiklærer. Hun er en hård lærer synes Sonja. Engang smed hun Sonja og Sevda uden for døren. "Nej" svarer Sonja mens hun ryster på hovedet. "Så koncentrér dig om opgaven, Sonja. Den skal jo være færdig til i morgen". Sonja kigger ned. Karin har jo ret, men opgaven er bare så svær.

Helhedsplanen i Sprogtoften har, som mange andre udsatte boligområder, taget initiativ til at etablere en lektiecafé. Lektiecaféen er åben to gange om ugen og er besøgt af ca. 15-25 børn og unge hver gang. Børn og unge som Sonja og Sevda får hjælp til alle slags lektier, men caféen er i lige så høj grad et socialt samlingssted.

Det er torsdag og tid til matematik. Sonja gider ikke. Hun ved, at Karin helt sikkert vil snakke med hende, nu hun ikke fik afleveret matematikopgaven i sidste uge. Sonja og Sevda går sammen ind i klassen. "Det er spændende, hvor mange rigtige man har" siger Sevda. Sonja kigger ned. Lidt efter kommer Karin ind. Med en stille stemme siger Karin: "Nå Sonja, din opgave fik jeg jo aldrig. Det er for dårligt. Men jeg har tænkt på noget." Sonja nikker. "Jeg synes du skulle tage at overveje at tage ned i den boligsociale lektiecafé og få hjælp til de her matematikopgaver.

Lektiecaféen i Sprogtoften drives i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan, Ungdommens Røde Kors og den lokale folkeskole. I det daglige drives lektiecaféen af en gruppe gymnasieelever, der er organiseret under Ungdommens Røde Kors, og den boligsociale medarbejder fungerer som tovholder og koordinator. Skolen og helhedsplanen har et koordinerende samarbejde, hvor skolen henviser elever der har behov til lektiecaféen. Den boligsociale medarbejder og en repræsentant fra skolen mødes ca. en gang hver 3. måned for at følge op på de enkelte deltageres udvikling.

Da Sonja og Sevda træder ind i lektiecaféen bliver de mødt af to store piger. De må være omkring 16-17 år. Sonja er glad for, at hun fik lokket Sevda med hened. De to store piger smiler til dem. "Hej med jer. Kom med herover, der er plads. Så kan vi snakke lidt". "Det er nok mest mig. Jeg vil gerne have lidt hjælp til en matematikopgave", siger Sonja. Kl. 17 er hun færdig med opgaven. Hun er stolt. Sevda var hurtigt færdig, men er blevet hængende. Der er rigtig hyggeligt i lektiecaféen med mulighed for at bruge computere og sludre lidt med lektiehjælperne, som kan fortælle om der hvor de går i skole nu.

BOLIGSOCIAL LEKTIEHJÆLP OG FOLKESKOLEREFORMEN

Med den nye folkeskolereform skal der tilbydes lektiehjælp eller faglig fordybelse på alle folkeskoler. Lektiehjælpen tilbydes alle elever med udgangspunkt i, at alle elever skal og kan hjælpes til at blive bedre fagligt. Med indførelsen af folkeskolereformen i 2014 vil lektiehjælp være et tilbud, men efter næste folketingsvalg vil der blive indført obligatoriske lektiecaféer på skolerne. Indtil da kan forældre fravælge, at deres barn skal modtage lektiehjælp på skolen.

Med lektiecaféer på alle folkeskoler udfordres de boligsociale lektiecaféer. Det kræver et skærpet fokus på, hvad de boligsociale lektiecaféer kan tilbyde, som supplerer skolernes lektiecaféer, og om hvorvidt der forsat skal være boligsociale lektiecaféer.

Med fokus på sociale formål er der forhold, som taler for at bibeholde de boligsociale lektiecaféer. CFBUs udgivelse "Boligsociale Lektiecaféer" (Madsen et. al. 2012) viser, at de boligsociale lektiecaféer mange steder bidrager med mere end blot faglig hjælp, og at disse i høj grad også er rum for socialt samvær og positiv voksen kontakt, der kan styrke motivationen for at lave lektier og gå i skole.

Hvorvidt den boligsociale lektiecafé skal bestå må dog afhænge af lokale forhold. I nogle boligområder kan der være mange børn og unge, som benytter privatskoler uden en lektiecafé. Derudover er de nye lektiecaféer på skolerne meget forskellige, og det må lokalt være en vurdering, om skolens lektiecafé med fordel kan suppleres af en boligsocial lektiecafé, måske med et lidt andet sigte.

En mulighed kunne være, at de boligsociale lektiecaféer, der i de fleste tilfælde har frie metodiske rammer, griber "bolden" og støtter op om takterne i folkeskolereformen ved at fungere som anderledes læringsrum. De boligsociale lektiecaféer kunne være et sted, hvor den klassiske læring omsættes og/eller kobles til samfundet. Et sted hvor der er fokus på at anvende den læring man har opnået fra de klassiske skoletimer til at designe, dimensionere og bygge f.eks. et klatretårn til boligområdet eller tage på fagbesøg hos landmanden, landmåleren eller brandstationen.

SAMARBEJDE OM UDVALGTE BØRN

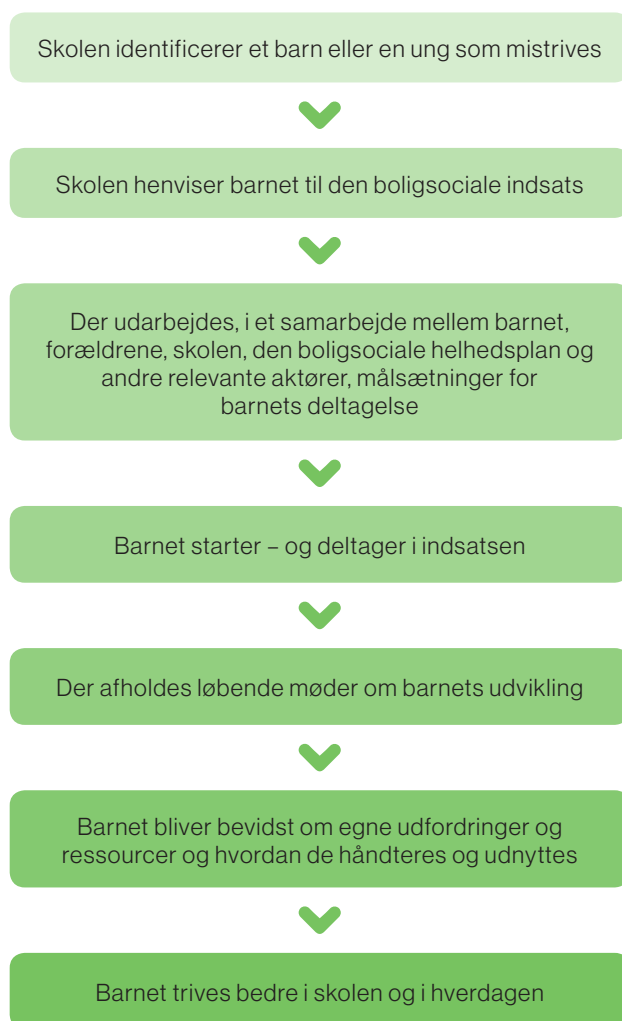
På skoler i udsatte boligområder er der ofte flere børn med sociale og faglige problemstillinger end der generelt er på landets folkeskoler (Madsen et al. 2012). De fleste steder er der derudover en mindre gruppe af elever som adskiller sig ved at have større udfordringer end gennemsnittet. På skolerne ønsker man sig ofte flere ressourcer til at gøre en større indsats for disse mest udsatte børn, og her kan den boligsociale helhedsplan byde ind med ekstra ressourcer. De boligsociale medarbejdere har udover ressourcer ofte en forudgående relation til familien – eller nogle i familiens netværk – og eller et kendskab til den unge og dennes fritidsliv, som de kan benytte konstruktivt til at opnå et tillidsfuldt forhold til barnet og familien.

Samarbejdet om de mest udsatte børn har ofte karakter af forløb for udvalgte enkeltpersoner eller mindre grupper af børn. Undersøgelsen viser, at forløbene både kan være udviklet af parterne i fællesskab eller af den boligsociale helhedsplan. Men kendetegnende for dem er, at de har afsæt i lokale forhold og behov og ikke er baseret på evidensbaserede standard koncepter⁷.

Der arbejdes specifikt med den enkelte eller gruppens udfordringer, og der laves en form for "handleplan", hvor barnet og familien giver udtryk for deres målsætninger for aktiviteten/forløbet.

Generelt er det skolen, der med deres brede kendskab til områdets børn og øvrige kommunale tiltag, som rekrutterer til aktiviteterne. På den måde sikres det, at det er de børn med behov, der deltager og samtidig, at de boligsociale aktiviteter koordineres med andre kommunale tiltag for barnet. Et forløb fra henvisning til endt deltagelse kan illustreres som i figur 11.

FIGUR 11: EKSEMPEL PÅ SAMARBEJDE OM UDVALGTE BØRN

7. Der er udviklet en række evidensbaserede forløb for udvalgte børn og unge, som f.eks. ART. Gennemførelse af disse programmer kræver ofte en intensiv indsats og en uddannelse af udførerne.

INTEGRERET
SAMARBEJDEOFFENTLIG
RAMMESÆTNING

CASE: **INTEGRERET SAMARBEJDE OM UDVALGTE UDSATTE BØRN**

ZOMBIE

Lucas går med hænderne i lommen. Han sparker til en sten på stien. Skolen nærmere sig forude. Han tager i døren til klasseværelset. Timen er gået i gang. Hele klassen ser på ham. "Hej Lucas gå du bare stille hen til din plads". Han går ind og smider tasken på gulvet. Han sætter sig ned. Lucas ser på sin mobil. Han vipper på stolen og trommer på bordet, så de andre ser på ham. Najma ser vredt på ham. "Stop Lucas". "Nu skal vi have lidt ro", råber læren. Omar og Sugul griner. Lucas er god til at lave sjov i klassen. De tre ser på hinanden. Lucas synes, at det kedeligt at gå i skole. "Omar skal vi skride"? råber Lucas. "Nej Lucas du har en aftale med Martin om ti minutter", siger læren. Lucas ser ned i gulvet. Åh nej, han orker ikke at mødes med Martin lige nu.

Martin er en af de to boligsociale medarbejdere der er tilknyttet HC Andersensskolen og Abildgårdskolen, der ligger i Vollsmose. På de to skoler hjælper boligsociale medarbejdere med støtte til udvalgte elever, som har svært ved at fungere i en skolehverdag. Det kan være elever, der har en uhensigtsmæssig adfærd i timerne, den stille elev som lærerne kommer til at overse eller elever med udfordringer udenfor skolen.

Martin er koblet tæt til 8-9 elever. Han følger dem i en længere periode, der alt efter behov varer minimum 3 måneder. Målsætningerne med forløbet afhænger af barnet/den unges behov, men det kan handle om at møde til tiden, have fokus på undervisningen og ikke skabe uro i timerne.

Samarbejdet mellem helhedsplanen i Vollsmose og de to folkeskoler er overvejende et integreret samarbejde med afsæt i en offentlig rammesætning. Parterne har udviklet aktiviteten sammen på baggrund af skolens behov. I selve indsatsen understøttes de klassiske målsætninger som skolen har og der benyttes i overvejende grad genkendelige metoder. Indsatsen overfor de udsatte elever foregår i skoletiden – enten i selve timerne eller hvor de udsatte elever tages ud af undervisningen til parallellforløb. Martin tager individuelle samtaler med de unge, deltager i nogle af deres timer, afholder temaaktiviteter om f.eks. uddannelsesvalg samt kontakter de unge, hvis de ikke møder op til timerne.

De unge, som Martin arbejder med, udpeges af skolen. Deltagelse i aktiviteten er frivillig, og Martin bruger derfor en del tid på at gøre sig synlig og blive accepteret blandt børnene og de unge på skolen.

Når en elev er udpeget af skolen, afholder Martin en samtale med eleven. Her tales om hvorvidt barnet/den unge har interesse for at deltage, og man forventningsafstemmer i forhold til, hvilke målsætninger, der er for forløbet. Når der er enighed om at indgå et samarbejde inddrages forældrene for deres accept og forståelse, således at de er enige i målsætningerne for arbejdet med deres barn. I dialogen med forældrene udarbejdes en samtykkeerklæring, således at personlig information om barnet/den unge kan udveksles mellem Martin, der er ansat i boligselskabet, og skolens personale.

HC Andersensskolen og Abildgårdskolen er med til at ansætte de boligsociale medarbejdere til projektet, og det har været skolens ønske, at Martin skulle have en lærerbaggrund, så han nemmere kan forstå skolens kultur og organisation.

For at sikre et godt samarbejde og sikre at lærerne, som er dem, der skal henvise elever kontinuerligt er opmærksomme på aktiviteten og ressourcerne hos Martin, er det besluttet, at han har sin daglige gang på skolen i fire dage om ugen. Den sidste dag er Martin på det boligsociale sekretariat.

Samlet set skaber aktiviteten en positiv udvikling for de udsatte elever der deltager. Med aktiviteten får eleverne en bedre forståelse for vigtigheden af at gå i skole samt betydningen af fremmøde i forhold til at være en del af det sociale fællesskab i klassen.

Klokken er lidt over 8 og Lucas sidder i klassen. Martin er der også for i dag skal der være gruppearbejde i dansk. "Så skal I gå i grupperne og arbejde videre på jeres eventyr", siger læreren. Stolebenene skraber på gulvet. "Hvor skal vi sidde", råber Ayan til Lucas igennem alt larmen. "Øh, det ved jeg sgu ikke". "Vi skal have ham med". Lucas peger på Martin. Martin hjælper gruppen og Lucas med at komme godt i gang med opgaven. Tilbage i klassen skal Ayan læse op fra eventyret. Lucas og Najma står ved siden af hende oppe ved tavlen. Det lyder sgu meget godt. Ayan læser eventyret færdigt. Klassen klapper og hujer. "Det var min ide med zombien", siger Lucas og smiler.

CASE: **KOORDINERENDE SAMARBEJDE** **OM UDVALGTE UDSATTE BØRN**

KOORDINERNEDE
SAMARBEJDE

OFFENTLIG
RAMMESÆTNING

SPEJDER?

"Julie", råber læreren igennem klasselokalet; "Vil du være sød at lægge din mobiltelefon ned i tasken, mens jeg underviser". Julie kigger sløvt på læreren. Langsomt og med sindige bevægelser slukker hun telefonen og lægger den ned i tasken. I frikvarteret hænger hun ud med tre fyre fra ottende. Hun synes, at det er fedt, at de gider hende, selvom hun kun går i 5. klasse. Det er skolens sejeste fyre. De har gjort den udvendige kældertrappe bag toiletterne til deres sted. De ryger. Der er koldt og klamt og det flyder med affald og skodder. Pedellen må have glemt stedet. Det ringer ind til næste time. Julie og de andre slentrer igennem skolegården. De er højrøstede. De slår ud efter et par af de små irriterende møgunger og råber efter nørderne. De når aldrig op til timen..... Grillbarens burgere er mere tiltrækkende end Oles biologitime.

I Lindholm, et udsat alment boligområde i Nykøbing Falster, gennemføres der trivselsforløb for udvalgte børn/unge som Julie, der mistrives. Trivselsforløbene foregår udenfor skoletid og kører ca. et halvt år af gangen. Der kan deltage 8-10 børn på hvert forløb. Forløbene er køns-, alder- og temainddelte og kan f.eks. omhandle overvægt/sundhed, social trivsel etc.

Alt efter tema gennemføres der i forløbene aktiviteter med fokus på ernæring og motion. Der arbejdes med redskaber til konflikthåndtering og samarbejde mv., og deltagerne tilbydes en mentor.

Som udgangspunkt for forløbet får hver deltager udarbejdet en personlig handleplan, for de målsætninger som barnet selv har for forløbet. Denne handleplan bliver "guiden" for barnets/den unges forløb. Forældre og andre relevante parter, herunder skolen, inddrages i en løbende dialog om handleplanen.

Forløbet gennemføres af boligsociale medarbejdere og samarbejdet er koordinerende. Helhedsplanen og skolen har et samarbejde om at identificere de børn, der kan profitere af at deltage i et forløb. De boligsociale medarbejdere sikrer sig, gennem foldere og information på lærerådsmøder, at de relevante klasselærere kender til aktiviteten, og at de er opmærksomme på, at de kan henvise elever til denne.

Det er onsdag eftermiddag. Julies klasselærer, Ulla, kommer hen til hende efter dansktimen. Julie kigger ned i jorden. Ulla fortæller om en aktivitet som Morten fra den boligsociale helhedsplan står for. Det er noget med at prøve forskellige ting og nogle udflugter. "Måske det er noget for dig"? siger Ulla. Julie synes Morten er meget cool, og hende Sandra fra parallelklassen er også med. "Hmm, jeg kan da prøve det", siger Julie.

Med trivselsforløbene er det hensigten at styrke deltagernes positive sociale relationer, give dem blik for de gode rollemodeller og styrke deres skolegang. Gennem aktiviteten skabes der blandt deltagerne en interesse for et fritidsliv med positive aktiviteter, og der er fokus på brobygning til relevante fritidstilbud. Sidst, men ikke mindst, fungerer aktiviteten som et afsæt for en styrket tillidsrelation og et bedre samarbejde mellem forældre og den boligsociale helhedsplan. Så er det nemmere at hjælpe de unge med eventuelle fremtidige udfordringer.

Himlen er fyldt med stjerner. Julie ligger i soveposen og kigger op; for fanden hvor er der mange! De rykker tæt sammen for at holde varmen. De er syv piger afsted. Det er kun 8 grader – godt at Morten har skaffet dem gode liggeunderlag. Egentlig var hun lidt skeptisk omkring den her tur. Hvad fanden skulle de lave ude i en skov i en hel weekend? Da de vågner titter solen igennem trækroneerne. Julie tager sig selv i at nyde morgenenen. Hun hører i det fjerne, at Morten er ved at uddele morgenens opgaver. Hun melder sig til at lave havregrød til alle. Det er to måneder siden hun startede på holdet. Hun har kvittet smøgerne og fyrene fra 8. Nu er Sandra hendes veninde. Hun sidder nærmest i trance og stirrer ind i gløderne, – de varmer dejligt. Spejder; er det kun for nørder? Hun kunne jo lade være med at fortælle det til nogen....

SAMARBEJDE OM AKTIVITETER FOR FAMILIER ELLER FORÆLDRE

God trivsel hos børn starter i relationen mellem børn og deres forældre (Breau & Frederiksen 2014). Skolerne viser en stor interesse for at styrke samarbejdet med de boligsociale helhedsplaner på dette område, fordi samarbejdet med udsatte børns forældre kan være svært.

Både skoleledere og boligsociale medarbejdere fortæller, at skolerne kæmper med lav deltagelse til forældremøder, svær kommunikation om konkrete problemstillinger, blandt andet pga. sprog og kulturforskelle. Sidst, men ikke mindst støder skolerne på udfordringer i forhold til en generel forståelse af hvilke krav om opbakning og deltagelse, der forventes af forældre til børn i den danske folkeskole.

Samarbejdet om familier/forældre har meget forskellig karakter. Det består f.eks. i, at de boligsociale medarbejdere, pga. deres ofte tillidsfulde relation til beboerne, på forskelligvis bygger bro mellem skolen og de udsatte familiers forståelser og forventninger.

De boligsociale medarbejdere deltager f.eks. flere steder i samtaler mellem skolen og udsatte familier/forældre. Her fungerer de boligsociale medarbejdere som brobyggere under den konkrete samtale og i den efterfølgende dialog mellem skolen og den udsatte familie. En AKT-lærer fortæller blandt andet, at de boligsociale medarbejdere kan være med til at skabe en mindre formel stemning på mødet, som gør at familien og skolen forstår hinanden bedre. Efter mødet hjælper de boligsociale medarbejdere ofte familien/forældre med at forstå og fortolke samtalsens drøftelser. Dette

er både til gavn for skolen og familien, da det sikrer, at fortolkningen af mødets drøftelser bliver i mest mulig overensstemmelse med det, der var skolens hensigt.

Samarbejdet om forældre og familier omhandler også lærings- eller netværksaktiviteter, f.eks. familieskoler, forældrecaféer, uddannelsesmesser for 8. og 9. klasses børn og forældre el.lign. Palletten af aktiviteter spænder fra enkeltstående arrangementer, der er åbne for alle forældre/familier til læringsforløb for en gruppe tilmeldte familier/forældre i form af f.eks. familieskoler.

Samarbejdsaktiviteterne med forældre og familier som målgruppe er ofte aktiviteter, som ligger udover hvad skolen har ressourcemæssigt mulighed for. I mange af aktiviteterne er der fokus på netværksopbygning mellem forældrene, men i høj grad også formidling og læring om skolerelevante temaer.

Ved lukkede læringsforløb for udvalgte familier/forældre ses det, at skolen henviser familier med behov. Men ellers har de boligsociale medarbejdere ofte et bredt netværk i lokalområdet, både til beboere og professionelle, og kan sikre at relevante aktører inviteres som oplægsholdere til arrangementerne, eller at information om aktiviteten når de udsatte forældre/familier. I de åbne netværks- og læringsarrangementer for forældre/familier er det, som med de åbne (fritids) aktiviteter for alle børn, relevant at have fokus på rekruttering af den målgruppe, der har et behov, da der ellers er risiko for, at denne målgruppe ikke deltager.

ARBEJDSSTIDSREGLER OG FORÆLDRESAMARBEJDE

De nye arbejdstidsregler, hvor lærerne i højere grad end tidligere skal afholde deres arbejdstid i dagstimerne på skolen, stiller nye krav til parternes kreativitet i samarbejdet om læringsforløb og netværksarrangementer for forældre/familie.

Aktiviteterne for forældre og familier ligger ofte om aftenen eller i eftermiddagstimerne, når forældrene er kommet fra arbejde. Samtidig er det ofte ildsjælene blandt lærerne, der medvirker i disse aktiviteter, og der er en bekymring for, at de nye arbejdstidsregler kan begrænse deres engagement:

“ Det der bekymrer mig mest er ildsjælene i blandt lærerne. Dem kommer vi til at tabe, hvis det bliver sådan [at de skal være på skolen i deres arbejdstid]. De skal bare undervise og forberede, og de kommer derfor nødvendigvis ikke til at lave socialt arbejde, for mange ser det ikke som undervisning. Der er nemlig her mange lærere som laver socialt arbejde efter skoletid [.....] De besøger f.eks. børn der ikke kommer i skole– man kan mærke at de tilfører noget ekstra.

**Majid Kanan,
Familie- og beboerrådgiver, Sundholmsvej**

Aktiviteterne må tilpasses lærernes nye vilkår og samtidig må der findes fleksible løsninger, så et godt og efterspurgt samarbejde ikke begrænses.

KOORDINERNEDE
SAMARBEJDEOFFENTLIG
RAMMESÆTNING

CASE: **SAMARBEJDE OM** **LÆRINGSFORLØB FOR FORÆLDRE**

FADEREN

Mahmoud hænger sin jakke på knagen i entreen. Han er træt i benene efter at have stået op hele dagen. Han går ind i stuen for at sætte sig i sin stol. Ude fra køkkenet råber Amina. "Du er godt klar over, at det er i dag, at vi skal til skole-hjem-samtale, ikke? Det er klokken 17." Mahmoud kigger på sit ur. Klokken er 16:40. Det havde han glemt alt om. "Jeg kan ikke se, hvorfor jeg skal med?" svarer han. Amina kommer ind i stuen efterfulgt af Iman. "Tager du så ikke med?" spørger Amina. Iman kigger på sin far. Mahmoud kigger væk. Det er Amina der altid har deltaget i det omkring skolen, men nu vil de også have ham med. Mahmoud har aldrig været på skolen blandt andet på grund af arbejdet i kiosken. Han forstår heller ikke, hvorfor de skal til møde om Iman, "ikke i dag", siger han.

På Sundholmsvej, et udsat boligområde på Amager, gennemfører den boligsociale helhedsplan familiekurser for udvalgte familier i samarbejde med SSP. To til tre gange om måneden afholder familiekurset undervisning i de boligsociale lokaler i huset på Sundholmsvej. Nogle gange er de også på skolen. Kurset starter altid med fællesspisning. Herefter går børn, unge og forældre hvert til sit. De små børn er kreative i Børnekulturhuset på Amager, de unge arbejder sammen på et filmprojekt, mens forældrene lytter til oplæg om alt fra ungerådgivningen til skolesystemet.

Samarbejdet er overvejende koordinerende. Den boligsociale helhedsplan og SSP/skolen har en aftale om, at lærere og andre aktører i SSP netværket identificerer og henviser familier, der muligvis kan profitere af at deltage i familiekurset. Familiekurset faciliteres af boligsociale medarbejdere.

Kurset kan rumme 13 familier ad gangen. Ved kursets start underskrives et dokument, der skal bidrage til, at familien deltager aktivt. De familier, der visiteres til kurset, er primært familier, som mistrives eller har en dårlig kontakt til skolesystemet. Skolens lærere og andre fagpersoner bidrager med oplæg på kurset. Oplæggene handler om alt fra det overordnede skolesystem, skole-hjem-samtaler til sunde madpakker etc.

Kurset har til hensigt, at styrke forældrenes viden om skolens arbejde, blandt andet om den nye folkeskolereform og formålet med skole-hjem-samtaler, så forældrene bedre kan støtte deres børn.

Mahmoud sidder ved siden af Amina og Iman. Normalt sidder Iman inde i lokalet ved siden af og arbejder på filmprojektet, men i dag sidder hun ved siden af sin far. "Velkommen alle sammen" lyder det fra Sanne. Hun har lavet et powerpoint show for at introducere forældrene til skolesystemet, forventninger til skole-hjem-samtaler og den nye folkeskolereform. Mahmoud kigger rundt på de andre familier. Der er flere han kender. Ali, en ven fra mandeklubben, sender ham et smil på tværs af rummet. Mahmoud griner for sig selv. Endnu en far der er blevet slæbt med til familiekursus. Sanne viser et slide omkring skole-hjem-samtaler, og Mahmoud lytter koncentreret.

BÅDE KOORDINERNEDE
OG INTEGRERET
SAMARBEJDE

OFFENTLIG
RAMMESÆTNING

CASE: **BROBYGNINGSAMARBEJDE** **OM FORÆLDRE/FAMILIE**

KONTAKTEN

Mohammed sparker skoene af i entreen. Der dufter af spidskommen i hele lejligheden. Hans mor og søstre er ved at lave mad, de laver Asabir Bli Lahma. Det er hans livret. "Hej" råber han, "Dorte har skrevet noget på intranettet, det er vist vigtigt". Hans mor kommer ind i stuen og sukker, "hun skal bare lære dig at læse og skrive, hvorfor skal hun blande mig ind i det?". Mohammeds mor er ikke særlig god til computere, hun bruger den sjældent. Det har hun ikke tid til med fem børn og arbejde. "Kan du ikke bare fortælle mig, hvad der står" spørger hun. Mohammed sidder allerede fordybet foran fjernsynet. "Jeg ved det ikke", svarer han surt. "Hvornår er der mad"? Det begynder at lugte brændt i lejligheden. Majida, den yngste datter, kalder ude fra køkkenet. Mohammeds mor skynder sig derud...

I det udsatte boligområde Dianavænget i Odense har man igangsat en aktivitet, hvor den boligsociale medarbejder har samtaler med alle familier med skolepligtige børn med henblik på at bygge bro mellem skolen og familierne. I samtalerne er der fokus på, hvad de tosprogede familier har af ønsker til skolen og hvad der for dem er en god skole samt hvad de finder svært i dialogen med skolen. Samtalerne bliver også brugt til at formidle viden om den danske folkeskole samt hvilke krav og ønsker skolen har til forældrene. Målsætningen er at skabe et bedre samarbejde mellem skolen og de tosprogede familier, der kan betyde at flere børn fra Dianavænget trives - og er glade for at gå i skole. Samtalerne bidrager til at øge den gensidige viden om hinandens ønsker og krav til samarbejdet.

Den boligsociale medarbejders samtaler med de tosprogede familier afføder viden om en række konkrete problemstillinger i de enkelte familier. Den boligsociale medarbejder videreformidler, efter samtykke fra familierne, viden om konkrete problemer til skolelederen og lærerne. Herefter drøftes relevante handlemuligheder og tilgange i forhold til familiernes ønsker og behov.

Samtalerne mellem den boligsociale medarbejder og familierne afføder derudover en viden om generelle opmærksomhedspunkter i forhold til at styrke dialogen mellem skolen og minoritetsfamilierne. Skolen og den boligsociale helhedsplan samarbejder på baggrund af samtalerne om at arrangere forskellige temamøder på skolen eller i boligområdet.

Temamøderne kan omhandle forældredeltagelse i skolearrangementer, sunde madpakker eller lignende. Den boligsociale medarbejder står for rekruttering til arrangementerne. Her trækkes der på netværk i boligområdet som f.eks. bydelsmødrenetværket, hvor der ugentligt er ca. 30 tosprogede kvinder samlet. Det banker på døren. Thomas, ham der arrangerer en masse aktiviteter i boligområdet, står udenfor. "Jeg kommer, fordi jeg gerne vil tale med jer om skolen". Thomas forklarer, at han er i gang med at interviewe alle familier i boligområdet. Lidt efter sidder de alle i sofaen; Mohammed, hans mor og Thomas. Stuen er meget oplyst, og sofaen er en stor flyder. Ovenover hænger et billede af et vandfald. Khadija, den ene af Mohammeds søstre, får hurtigt fyldt sofabordet med kaffe og kager. Fem forskellige slags. Thomas tager en slurk af den stærke kaffe, læner sig frem og tager hul på snakken. Samtalen flyder hurtigt, Mohammed og hans mor har en masse på hjertet. Da de har snakket i halvanden time, sætter Thomas og Mohammeds mor sig over til computeren og logger ind på intranettet.

SAMARBEJDE OM UNDERVISNINGS- FORLØB FOR HELE KLASSER

Skoleleder på Charlotteskolen i Hedehusene fortæller, at skolerne i udsatte boligområder netop har specielt brug for anderledes undervisning, f.eks. hvor undervisningen tages ud af klasselokalet. Hun fortæller, at børn fra udsatte familier ofte er understimulerede og oplevelsesfattige, og for mange børn er deres verden begrænset til det meget nære - boligområdet, skolen og centeret. Disse børn har ofte også en meget lille viden om samfundet udenfor deres lokale område, og her kan udflugter til skoven, et landbrug, kulturinstitutioner el.lign. være meget berigende for børnene.

Endvidere påpeger skoleledere, at der på skoler i udsatte boligområder samtidig er et stort behov for at arbejde med den sociale sammenhængskraft i skoleklasserne, blandt andet fordi der hyppigt sker en adskillelse af børn fra det udsatte boligområde og de øvrige boligområder så snart skoledagen slutter. En styrkelse af den sociale sammenhængskraft i klassen kan bidrage positivt til, at der skabes flere relationer på tværs af elever med forskellig social baggrund, hvilket kan give en bedre social trivsel for de udsatte børn og unge (EVA 2014)

Undersøgelsen viser, at samarbejdet mellem skoler og boligsociale helhedsplaner om undervisningsforløb i høj grad arbejder med fokus på større sammenhængskraft i klasserne og behovet for en bredere viden om samfundet generelt. I samarbejdet om undervisningsforløb benyttes hyppigt alternative læringsrum, der giver plads til nye måder at udtrykke sig på. Derudover kommer der ofte fokus på andre faglig-

heder end de klassiske, og eleverne får oplevet hinanden i andre sammenhænge. Det skaber nye mønstre og en styrket social sammenhængskraft i klassen. Som skolelederen på Charlotteskolen fortæller:

“ Der kommer helt givet nogle andre fagligheder og intelligenser i spil [...] og man kommer ud af de hæslige roller, man nogen gange får i en klasse og frikvarteret, og ser; gud kan han det, og han er da smadder god til det. Så der kommer helt klart nogle andre fagligheder i spil, og det er jo blandt andet det man gerne vil med den åbne skole ik.

**Minna Thøgersen,
Skoleleder Charlotteskolen, Hedehusene.**

Et samarbejde om undervisningsforløb kan etableres på baggrund af lokale problemstillinger, behov og ønsker. Samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser kan også tage udgangspunkt i "konceptforløb", dvs. afprøvede forløb, der sælges som en pakke, og hvor helhedsplanen faciliterer gennemførelsen.

Figuren på næste side viser de typiske rollefordelinger mellem skolen og de boligsociale medarbejdere i et samarbejde om undervisningsforløb. Det gennemgående træk ved samarbejdet om undervisningsforløb for hele klasser er, at det er de boligsociale medarbejdere, som er tovholdere. Såvel boligsociale medarbejdere, skoleledere og lærere fortæller, at lærerne ofte ikke har ressourcer til at stå for gennemførelsen af et stort anderledes undervisningsforløb.

FOLKESKOLEREFORMEN OG SAMARBEJDE OM UNDERVISNINGSFORLØB

Samarbejde om undervisningsforløb for hele klasser er en form for samarbejde, der åbnes meget mere op for med folkeskolereformen. Med kravet om at skolerne skal være mere åbne og inddrage lokale aktører i undervisningen er der her et potentiale for de boligsociale helhedsplaner.

Med den ene hånd rækkes der med folkeskolereformen ud efter eksterne aktører, som kan bidrage til alternative undervisningsforløb. Med den anden hånd sættes også visse krav. I folkefolkeskolereformen stilles nemlig større lovkrav om et minimum antal af fagspecifikke timer på årsplan. Det betyder, at skolerne måske i højere grad end tidligere vil kræve, at det er tydeligt hvilken kobling der er mellem tværfaglige undervisningsforløb og de klassiske fag, så timerne i de tværfaglige forløb kan tælle i de klassiske fags time årnormering.

INTEGRERET
SAMARBEJDECIVIL
RAMMESÆTNING**CASE:****INTEGRERET SAMARBEJDE
OM UNDERVISNINGSFORLØB FOR HELE KLASSE****MURSTEN**

Vækkeuret ringer. Patrick vender sig i sengen. Vækkeuret ringer igen. Der lugter af sure sokker og kaffe på værelset. Lone trykker på knappen på vækkeuret. Han gnider sig i øjnene og ser op. "Du skal altså op nu", siger Lone og ser på Patrick med trætte øjne. Patrick trækker dynen over hovedet. Lone er Patricks mor. Det er hårdt arbejde at få Patrick i skole. Lone smider et par rene bukser og en bluse på sengen. Hun tager en dyb indånding og snuser til den dampende kaffe. Sådan er det næsten hver morgen.

I Hedehusene samarbejder Charlotteskolen og den lokale helhedsplan i Charlotteager om forskellige undervisningsforløb for hele klasser. Målsætningerne er, at unge som Patrick opnår en større glæde ved skolen og udviser et større engagement i forhold til at gå i skole.

I undervisningsforløbene arbejdes der med den sociale sammenhængskraft i klasserne samt et fokus på andre fagligheder end de klassiske. Der arbejdes blandt andet med håndværk, innovation, empowerment og kreativitet. Herudover er der fokus på at inddrage andre læringsformer, f.eks. mere praktisk undervisning uden for klasselokalet. Helhedsplanen i Charlotteager har flere års erfaring med at lave undervisningsforløb i samarbejde med Charlotteskolen. De har gennemført undervisningsforløb om skolens legepladser, affald i boligområdet, trykke/utrykke og potentielle steder i nærmiljøet og senest om byens lokalhistorie. Undervisningsforløbene i Charlottekvarteret er et eksempel på et samarbejde, der primært har afsæt i en civil rammesætning, hvor eleverne inddrages og er medskabere på aktiviteten, og hvor der i høj grad er fokus på udvikling af handlekapacitet og demokratiudvikling hos eleverne. Derudover er samarbejdet overvejende integreret, da parterne udvikler og udfører aktiviteten i fællesskab, og samarbejdet skaber en helhedsindsats og en ny organisering.

Undervisningsforløbene tager afsæt i idéer fra beboere eller den boligsociale helhedsplan. Idéerne præsenteres som udgangspunkt for skolelederen, som så finder lærere, der synes det kunne være spændende, at deres klasse gennemfører forløbet. Idéen udvikles dernæst i en lang proces, hvor helhedsplanen inddrager skolen, de respektive lærere og andre aktører fra lokalområdet. De boligsociale medarbejdere er tovholdere på aktiviteten, og under gennemførelsen står de for koordinering og facilitering af projektet, og skolen leverer elever. Selve undervisningen foretages ofte af eksterne, som f.eks. håndværkeren, landmanden eller lignende.

Teglværket var i mange år nerven i Hedehusene. Det seneste undervisningsforløb som Charlotteskolen og den boligsociale helhedsplan har gennemført tog afsæt i en mursten. Det bidrog til elevernes forståelse af byen og området i et historisk og fremtidsmæssigt perspektiv. Undervisningsforløbet var fuldtid i 3 uger. Eleverne modtog undervisning i de klassiske fag, men undervisningslokalet var byttet ud med Heden, teglværket eller det lokale museum. 6. klasse tog eksempelvis jordprøver af Heden, arbejdede på smedeværkstedet og var på opdagelse i lokalhistorien på museet.

I dag er der fernisering på udstillingen af 6A's arbejde. Nervøsiteten hænger i luften. Det er spændende at se hvem der kommer. Patricks mor har lovet at komme. Han spiser af de chips, som er sat frem. Han stiller en skål med de bedste hen ved Silas og hans film. Lyden af filmen smelter sammen med de forventningsfulde børnestemmer. De står begge to og tripper. De har arbejdet godt sammen den sidste uge. Døren går op og ind kommer ham fra Teglværket. "Hold kæft, hvor er I gode unger". Han klapper Patrick på ryggen, så han hopper et stykke frem. Silas og Patrick griner. Lige bagefter kommer Patricks mor. Hun smiler lidt nervøst. Det med skolen har ikke altid været nemt for hende og Patrick. Men i de sidste tre uger har han været nem at få i skole. Patrick vinker hende over. "Kom mor! Se hvad vi har lavet. Er det ik vildt?". Patricks mor smiler. Drengene er blevet en halv meter højere.

CASE:

SAMARBEJDE OM UNDERVISNINGSFORLØB FOR HELE KLASSE

BÅDE KOORDINERNEDE
OG INTEGRERET
SAMARBEJDE

OFFENTLIG
RAMMESÆTNING

LILLEBROREN

Han står med en sten i hånden. En stor og rund sten. De fandt den i et buskads ved gyngerne. Den er kold og tung. "Tør du godt kaste den" spørger Karim. Dennis kigger sig omkring. Han kan ikke se andre børn på legepladsen. Han kigger på Karim og nikker. Han kigger op. Vinduet sidder ret højt oppe. Han løfter sin arm og gør antræk til at kaste stenen. Han giver slip. Stenen flyver gennem luften. Den rammer ikke vinduet, men muren ved siden af. I det samme hører Dennis et råb: "Hvad er det I laver?" Han vender sig om og ser to mænd komme løbende. "Sådan nogle små drenge som jer skal ikke komme her og lave ballade" råber den ene mand. Deres ansigter er fyldt med vrede. Den ene tager fat i Karim. Dennis når ikke at kigge op på den anden mand før han mærker et fast tag i armen. "Så I to, nu følger I med os. Nu skal vi op og snakke lidt med politiet". Dennis kigger på Karim. Karim ser bange ud. Dennis kigger ned i jorden. Øv altså, hvad vil hans far og mor ikke sige til det her.

Dennis er en af mange unge, som er vokset op i et udsat boligområde, og som har hærværk og kriminalitet tæt inde på livet. Mange unge fra de udsatte boligområder er ikke en del af de etablerede fritidstilbud. I stedet hænger de unge ud på gaden, hvor kedsomhed leder til utryghedsskabende adfærd, kriminalitet og hærværk.

I Projekt Højvang, en boligsocial helhedsplan i Skanderborg, er der etableret et samarbejde med den lokale kulturskole, dagtilbud Højvangen og den lokale skole – et musikprojekt, der hedder El Sistema Højvangen. Projekt er inspireret af "El Sistema", som er et musikprojekt, der startede i Venezuela for mere end 30 år siden. Tanken er, at musikken er med til at give nye færdigheder og opbygge fællesskaber.

Projektet skaber et alternativt læringsrum, der giver udsatte børn nye måder at udtrykke sig på. Børnene er med til at spille koncerter og lærer derved at stille sig frem foran mange mennesker og tro på dem selv, hvilket de kan bruge i andre sammenhænge. De lærer at spille på et instrument, og de nye færdigheder giver øget selvværd.

Projektet har skabt et alternativt rum, hvor de kan udfolde sig, og børnene der normalt er meget stille og indadvendt åbner sig og bliver mere udadvendte. Projektet forsøger således at tænke forebyggende og forsøger at skabe positive oplevelser for børn i 0. og 1. klasse, og planen er at lægge en årgang til hvert skoleår, således at projektet kommer til at omfatte hele skolen. Undervisningen forgår på skolen, og underviserne er fra kulturskolen. Børnene lærer om rytmer og noder, laver motoriske lege, lærer at synge og spille på violin. Målsætningen med El Sistema Højvangen er, at musikken skal være med til at give børnene nye færdigheder og opbygge fællesskaber.

Musikprojektet startede i august 2012 og har sin base i boligområdet Højvangen. I det daglige er det en projektleder fra Projekt Højvang, som står for alt det koordinerende omkring El Sistema og som løbende holder møder med lærere og pædagoger, der er involveret i projektet. Ydermere har projektlederen kendskab til mange af børnenes forældre, da hun har sin daglige gang i boligområdet, hvilket kan være en stor fordel i arbejdet med børnene samt deres forældre.

Sistema Højvangen er organiseret ved en styregruppe, der består af projektlederen fra Projekt Højvang, skolelederen fra Niels Ebbesen Skolen, lederen af Kulturskolen og lederen af dagtilbud Højvangen. Derudover er der etableret et antal flerfaglige læringsteams bestående af pædagoger, lærere og musiklærere, der tilrettelægger og afvikler den daglige undervisning.

Det er varmt og solen står højt på himlen. De er til sommerfest for alle boligområdets beboere. Alle sidder ned på stole, der er placeret i snorlige rækker. Dennis tænker tilbage på sidste gang han var til sommerfest. Dengang var han 9 år. Det var den tid, hvor han rendte rundt med Karim, dengang han kastede stenen på legepladsen. Dengang kedede de sig, og derfor lavede de ballade. Ballade som senere blev til hærværk og kriminalitet. Dennis klør sig i sit skæg. På stolen ved siden af sidder hans mor. Hendes grønne øjne er rettet mod scenen. På scenen står 30 børn. Dennis kan skimte Nicklas bagved en lille krølhåret pige. Nicklas er hans lillebror. En efternøler. Han ser stolt ud som han sidder der med violinen. Dirigenten råber igen: "En, to og tre". Børnene begynder at spille. Dennis smiler – børnene ser så små ud på scenen. Tænk at hans lillebror på bare 9 år kan spille på violin. Han mærker et blidt prik på skulderen. Hans mor hvisker: "Hvor er Nicklas dygtig. Han skal nok klare alting rigtig godt. Tror du ikke?". Dennis smiler, kigger på sin mor og nikker.

SÅDAN HAR VI GJORT

I denne rapport har vi undersøgt samarbejdet mellem folkeskolerne og de boligsociale helhedsplaner.

EKSPERTINTERVIEW OG FØLGEGRUPPE

For en indledende forståelse af feltet er der foretaget to ekspertinterview med Jørgen Olsen, specialkonsulent, Landsbyggefonden og Mikkel Pedersen, tidligere leder af helhedsplanen i Urbanplanen, nu ansat i Boligsocialnet, BL.

Derudover har der været tilknyttet en følgegruppe, som har bidraget med viden om feltet og afgrænsning af undersøgelsens indhold. Følgegruppen har bestået af Sekretariatschef Michael Graversen, Vollsmose, Ungekoordinator Søren Løkke, Urbanplanen og Skoleleder Ellis Andersen, Selsmoseskolen. Vi vil gerne takke for deres deltagelse i følgegruppen og kvalificeret faglig sparring.

SURVEY

Vi har gennemført en spørgeskemaundersøgelse om samarbejde med folkeskole blandt alle landets helhedsplaner. Vi har i alt udsendt spørgeskema til 104 helhedsplaner, og vi har modtaget 95 besvarelser. Det giver en svarprocent på 91.

Surveyen er gennemført for at kortlægge omfanget og karakteren af det samarbejde, der foregår. Vi har blandt andet spurgt ind til målgruppen for samarbejdet og parternes respektive roller i samarbejdet. I surveyen har vi derudover bedt de boligsociale helhedsplaner om at tilkendegive, hvilken type af aktivitet de samarbejder med skolen om.

Besvarelserne fra spørgeskemaundersøgelsen er blevet anvendt til at finde relevante cases, som vi kvalitativt har undersøgt nærmere. Nogle af disse cases benyttes som inspirationseksempler i denne rapport.

KVALITATIVE INTERVIEW

Vi har undersøgt ni cases nærmere. Casene er udvalgt således, at de repræsenterer resultaterne i kortlægning og derved diversiteten i de mange aktiviteter der samarbejdes om. Der er foretaget interviews med 15 boligsociale projektledere eller medarbejdere samt fire interview med skoleledere eller skolelærere.

STRUKTUREREDE TELEFONINTERVIEW

Endeligt har vi foretaget fem strukturerede interviews. Disse interview er foretaget for, sammen med de kvalitative interviews, at kunne illustrere involveringsgraden og den boligsociale rammesætning i samarbejdet om de forskellige målgrupper.

INTERVIEWPERSONER

Louise Viftrup, projektleder Projekt Højvang, Skanderborg.

Julie Heebøll Clausen, Skanderborg Kulturskole, Skanderborg.

Preben Munch, projektleder, Dianavænget, Odense.

Annette Jørgensen, Skoleleder på Tingløkkeskolen, Odense.

Nanna Musmann Farmer, Afdelingsleder, Vollsmose 2020, Odense.

Veronica Hansen, Afdelingsleder, Vollsmose 2020, Odense.

Martin Dimon Withen, Ungemedarbejder, Vollsmose 2020, Odense.

Søren Løkke, Ungekoordinator Urbanplanen, København.

Mikkel Josephsen, Sekretariatsleder, Sundholmsvej, København.

Majid Kanan, Familie og beboerrådgiver, Sundholmsvej, København.

Karen Gram, Familiemedarbejder, Søndermarkskvarteret, Frederiksberg.

Hildur Thorisdottir, Børn- og ungemedarbejder, Søndermarkskvarteret, Frederiksberg.

Anders Hagedorn, Projektleder, Charlotteager, Hedehusene.

Martin Rosenkreutz Madsen, Projektleder, Charlotteager, Hedehusene.

Minna Thøgersen, Skoleleder, Charlotteskolen, Hedehusene.

Nicky Bertelsen, Projektmedarbejder, Restart Lindholm, Nykøbing F.

Pia Westergaard, Projektmedarbejder, Restart Lindholm, Nykøbing F.

Nichlas Poulsen, AKT-lærer, Lindeskovskolen, Nykøbing F.

Stig Bjarne Nielsen, Projektleder, Sprogtoften, Nyborg.

TELEFONINTERVIEWS

Kim Callesen, Projektleder, Vesthøj, Skive.

Bo Bjerre Mouritzen, Sekretariatsleder, Greve Nord Projektet, Greve.

Susanne Rønne, Projektchef, Bydelsprojekt 3i1, Esbjerg.

Pernille Agerbæk, Projektleder, Gadehavegård, Høje Taastrup.

Anne Sofie Stoltz, Projektleder, Husum for alle, Brønshøj.

LITTERATUR

Ahlgreen, Birgitte & Petersen, Christiane Bundegaard (red.). 2012. Kortlægning af modeller for tværfagligt samarbejde - Afsluttende rapport. Folkesundhed og Kvalitetsudvikling og Socialstyrelsen.

Als Research. 2011. Indsamling af danske og internationale erfaringer med skolen som kulturcenter i udsatte boligområder. Als Research.

Avlund, Nikolaj et al. 2013. Trygheden i danske byområder – En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark. Center for Boligsocial Udvikling.

Balvig, Flemming. 2011. Lovlydig Ungdom. Det Det Kriminalpræventive Råd, marts 2011.

Balvig-Phillips, Line & Hansen, Lisbeth. 2014. Skole-hjemsamarbejde i praksis. Indsatser, der virker – skole-hjemvejledernes erfaringer. Social, Børne og Integrationsministeriet.

Breau, Sidsel Vinther & Nana Øland Frederiksen. 2014. Fokus på sårbare familier i udsatte boligområder. En kortlægning af problemstillinger og indsatser. Center for Boligsocial Udvikling.

ByLivKolding. 2012. Forældre er vigtige. I: ByLivKolding, den 30. august 2012.

ByLivKolding. 2013. Forældreinddragelse – Evaluering af otte projekter i Kolding. I: ByLivKolding, september 2013.

Caswell, Dorte. 2005. Handlemuligheder i socialt arbejde. Ph.d. – afhandling. AKF Forlaget.

Deloitte. 2014. Den åbne skole. Undervisningsministeriet. Udgivet af Deloitte, januar 2014.

Ejrnæs, Morten. 2004. Faglighed og tværfaglighed. Vilkaerne for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere. Akademisk Forlag.

Ejsing, Jens & Beck Nielsen, Jens. 2014. Folkeskolen har fået ny kulør. I: Berlingske, den 30. marts 2014.

Fallov, Mia Arp. 2013. Boligsocialt arbejde I: Guldager, Jens & Skytte, Marianne. 2013. "Socialt arbejde – teorier og perspektiver". Akademisk Forlag.

Fixsen, Dean L. & Blasé, Karen A. (red.). 2009. Core Implementation Components. I: Research on Social Work Practice, den 27. maj 2009.

Guldager, Jens & Skytte, Marianne. 2013. Socialt arbejde – teorier og perspektiver. Akademisk Forlag.

Lauvås, Kirsti & Lauvås, Per. 2006. Tværfagligt og samarbejde. Perspektiv og strategi. Forlaget KLIM.

Madsen, Mette F. et. al. 2012. Boligsociale lektiecaféer. En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. 2014. 2 Fællesskaber i forandring – Tænk tanken Byen 2025. Udgivet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Mygind, Rikke Engly. 2013. Samarbejde om beskæftigelse - mellem kommuner og boligsociale helhedsplaner i udsatte boligområder. Center for Boligsocial Udvikling.

Pedersen, Kristine Cecilie Zacho. 2014. Inspiration til arbejdet med skolereformen - de første erfaringer med en længere og mere varieret skoledag. EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.

Ring, Peter S. & H. Van de Ven, Andrew. 1994. Developmental Processes of Cooperative Interorganizational Relationships. The Academy of Management Review.

Rønnov, Louise Paulsen & Marckmann, Bella. 2010. Implementeringsforskning om forebyggelse – en baggrundsrapport. Sundhedsstyrelsen og Rådgivende Sociologer.

Rambøll. 2012. Evaluering af heldagsskoler, rapport. Rambøll og Ministeriet for Børn og Undervisning.

Sigurd, Frederik M. & Madsen, Mette F. 2011. Kriminaliteten ud af boligområderne, Effekten af boligsociale helhedsplaners arbejde med kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Center for Boligsocial Udvikling.

Socialstyrelsen. 2013. Viden til gavn. Politik for udvikling og anvendelse af evidens. Socialstyrelsen.

Undervisningsministeriet. 2010. Fælles mål 2009. Elevernes alsidige udvikling. Faghæfte 47. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 4.

Wanscher, Maria R. & Beckmann Nielsen, Eva. 2010. Hvad vil i med netværk? Om de strategiske beslutninger bag værdiskabende netværksprogrammer. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.